

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ UNIVERZITY
KARLOVY V PRAZE

Tomáš Safarik

Začlenění brutalistických staveb v historické zástavbě v městském prostředí
z historického a urbánního hlediska

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Jiří Tourek PhD.

Praha 2021

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „*Začlenění brutalistických staveb v historické zástavbě v městském prostředí z historického a urbánního hlediska*“ vypracoval samostatně a s použitím uvedené literatury a pramenů.

V Praze dne 27. července 2021

Tomáš Safarik

Poděkování:

Předně bych chtěl poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce, panu doktoru Jiřímu Tourkovi, za velmi pečlivou a trpělivou pomoc v průběhu celého psaní práce. Dále bych chtěl poděkovat svému bratrovi za podporu a pomoc s formální stránkou bakalářské práce.

Anotace:

Bakalářská práce se zaměřuje na brutalistickou architekturu, zejména na začlenění brutalistických staveb v historicky odlišných zástavbách v urbánním prostoru v prostředí velkých i menších měst České republiky. Tato problematika je ilustrována na dvou příkladech budov ubytovacích zařízení: budova hotelu Thermal v lázeňském centru Karlových Varů a budova hotelu Intercontinental v prostředí Josefova na Starém Městě v Praze. Prvně je nastíněna teoretická základna brutalismu jako architektonického stylu, jeho nejvýznamnějších představitelů v českém prostředí a následně formou komparace jsou porovnány specifika začlenění budov obou hotelů v rozdílném urbánním prostředí. Materiály pro tuto bakalářskou práci budou, kromě bezprostředního pozorování v dané lokalitě, čerpány především z akademických titulů zabývajících se urbanismem a historií architektury dvacátého století.

Klíčová slova: brutalismus, architektura, historie, urbanismus, porovnání

Abstract:

This bachelor's thesis focuses on brutalist architecture, especially on the integration of brutalist buildings in historically different buildings in urban space in the environment of metropolitan as well as provincial cities in the Czech Republic. This problem is illustrated by two examples of accommodation facilities: the Thermal Hotel building in the spa center of Karlovy Vary and the Intercontinental Hotel building in the Josefov neighborhood, part of the Old Town of Prague. First, the theoretical basis of brutalism as an architectural style, its examples and infamous architects in the Czech environment are outlined, and then the specifics of the integration of the buildings of both hotels in different urban environments are compared in the form of a comparison. The materials for this bachelor's thesis will be, in addition to direct observation in the locality, drawn mainly from academic titles dealing with urbanism and the history of architecture of the twentieth century.

Keywords: brutalism, architecture, history, urbanism, comparative method

Obsah

ÚVOD	6
Brutalismus	8
Architektura v 60. a 70. letech v Československu	12
Výstavba ubytovacích zařízení na území ČSR.....	17
60. a 70. léta	19
Budova hotelu Intercontinental	21
Budování nové zástavby po asanaci.....	23
Demolice v důsledku druhé světové války.....	25
Budování hotelu Intercontinental.....	26
Budova festivalového kina a hotelu Thermal	35
Komparace:	40
Závěr:	44
BIBLIOGRAFIE:	45

ÚVOD

Brutalismus, respektive stavby postavené v tomto stylu, vyvolávají ve většině lidí mnoho emocí. Tyto jedinečné stavby reflektují dobu, ve které byly vybudovány, často jsou označovány laickou veřejností, občany měst, kde se budovy nachází, jejich návštěvníky i řadou akademiků za „nepěkné, nevhodně začleněné, či nezačlenitelné“, velmi často jsou pak označovány prostě za „brutální“. Toto označení za „brutální“ je nicméně dle mě značně výstižné, jelikož pouze málo architektonických stylů vyvolává tolik debat, i se značným časovým i ideologickým odstupem od jejich výstavby, jako právě brutalismus.

Tato bakalářská práce *Začlenění brutalistických staveb v historické zástavbě v městském prostředí z historického a urbánního hlediska* se snaží přiblížit problematiku brutalistické architektury samotné a jejího začlenění do původních zástaveb ilustrované na dvou konkrétních příkladech kvalitně provedené architektury v brutalistickém pojetí. V první části bakalářské je vymezena teoretická základna pro brutalistický směr v architektuře, jsou zmíněni význační představitelé brutalismu v Čechách a několik význačných příkladů brutalistických staveb. Taktéž je zmíněna otázka výstavby hotelů v tehdejší Československu v šedesátých a sedmdesátých letech dvacátého století, respektive situace ubytovacích kapacit, která výstavbě předcházela. Následně se práce věnuje stručnému popisu obou staveb, na kterých je poté formou komparace ilustrována problematika začlenění brutalistických staveb do historických zástaveb z historického a urbánního hlediska. Cílem této práce je určit, zda brutalistické stavby byly schopné navázat na kontext svého okolí, do jaké míry se jim začlenění dařilo, a to zejména v těchto dvou případech, v Českém, respektive československém prostředí. V této práci nebudou rozebírány interiéry a vnitřní uspořádání budov.

Pro ilustraci vybraného problému jsem zvolil budovy hotelu Thermal v historickém centru Karlových Var a hotel Intercontinental (tato budova nově od roku 2020 nese název Golden Prague Hotel managed by Fairmont, nicméně v této bakalářské práci je používán název původní) na pražském Josefově.

Obě budovy jsou zvoleny z několika důvodů. Prvně, obě se nacházejí v zástavbách v historickém prostředí, nicméně jednu v metropolitním prostředí hlavního města, zatímco druhou budovu v prostřední provinčního lázeňského městečka. Také se jednalo o budovy, které byly postaveny s důrazem na jakousi mezinárodnost, jelikož obě měly plnit účel prezentace tehdejší Československé socialistické republiky – v případě hotelu

Intercontinental, pak dokonce došlo k budování a řízení hotelu ve spolupráci se zahraniční společností, tedy něco zcela neobvyklého za bývalého režimu.

Vzhledem k formátu práce, tedy bakalářské práce, se práce věnuje pouze vybraným problémům, které považuji za fundamentální v otázce začlenění brutalistických budov do kontextu okolních zástaveb.

Témata spojená s architekturou ovlivněnou socialistickým režimem jsou v posledních letech hojně zastoupená v jak laickém, tak odborném diskurzu, s tím se pojí i celá řada nových publikací. Neobyčejně bujným rokem pak byl rok 2019, kdy vyšlo několik kvalitních publikací zabývajících se architekturou brutalismu. Další publikací, která hraje ústřední roli zejména v části věnující se brutalismu v Čechách je *Beton, Břasy, Boletice: Praha na vlně brutalismu od Petra Vorlíka*.¹ Materiály pro tuto práci jsou primárně čerpány z akademických textů, archivů muzea města Karlovy Vary zásadním zdrojem je pak publikace věnující se budově hotelu Intercontinental od Národního Památkového Ústavu.² Nedílnou součástí jsou pak samozřejmě publikované rozhovory se samotnými autory staveb a teoretiky brutalismu z tehdejších dob - *Šedesátá léta v architektuře očima pamětníků*.³ Pro stručné nastínění teoretické základny brutalismu v celosvětovém měřítku pak práce čerpá především z novější publikace (přeloženo do českého jazyka v roce 2019) Chrise van Uffelena *Brutalismus včera a dnes: masivní, expresivní, skulpturální*.⁴ a několik dalších článků z akademických periodik.

¹ VORLÍK, Petr. *Beton, Břasy, Boletice: Praha na vlně brutalismu*, 2019.

² HOUŠKOVÁ, Kateřina, et al. *Hotel Intercontinental v Praze: historie - urbanismus - architektura*. Praha: Národní památkový ústav, 2019.

³ ULRYCH, Petr, et al., *Šedesátá léta v architektuře očima pamětníků*. Praha 2006.

⁴ UFFELEN, Chris van, 2019. *Brutalismus včera a dnes: masivní, expresivní, skulpturální*. Praha: Grada Publishing.

Brutalismus

Teoretická základna brutalismu jakožto architektonického stylu se vyvíjela několik desítek let v průběhu dvacátého století a má velmi pestrou historii. Označení brutalismus nepochází z jeho drsné estetiky, ale z materiálu, z něhož je vyrobeno. *Béton brut* je francouzský výraz, který v doslovném překladu znamená „surový beton“ a právě proto se používá k popisu této ikonické estetiky známé jako brutální architektura/brutalismus.

Principy brutalismu byly poprvé užity v architektuře ve spojení s ikonou architektury dvacátého století, francouzským architektem švýcarského původu, Le Corbusierem, který navrhl *La Cité Radieuse* v Marseilles již na konci čtyřicátých let dvacátého století. V této první a nejznámější z jeho budov *Unités d'Habitation*, se nachází celkově tři sta třicet sedm bytů dvaceti třech různých dispozic na dvanácti podlažích, které stojí na pro brutalismus a Le Corbusiera tak tradičních pilotech. V budově se také nachází střešní galerie, vzdělávací zařízení, pasáž s obchody, ubytovací zařízení a restaurace *Le Ventre de l'Architecte*.⁵ Kromě toho, že je budova často považována za počáteční inspiraci architektonického stylu brutalismu, *Unités d'Habitation* je také pravděpodobně nevlivnější brutalistická budova všech dob a je považována za jedno z nejslavnějších a nejúspěšnějších děl Le Corbusiera.

Pojďme se ale zaměřit na to, o čem brutalismus je. Brutalistické budovy se vyznačují mohutným, monolitickým a „hranatým“ vzhledem s tuhým geometrickým stylem a rozsáhlým použitím litého betonu. Právě beton hrál ústřední roli v brutalismu. Již samotný název brutalismus je přeci odvozen z termínu „Béton brut“, tedy surový beton.

Z tohoto lze vyvodit, že od staveb postavené v tomto stylu lze jen stěží očekávat nějakou pseudohistorickou stylizaci, kýčovitou zdobnost nebo přetvářku, která byla vlastní řadě předešlých architektonických slohů, včetně socialistického realismu, známého zejména pod pojmem sorela. Naopak, brutalismus se snaží ukázat veškeré použité materiály takové, jaké skutečně jsou, bez přetvářky. To působí surovým dojmem, jak říká Banham.⁶ Právě Reyner Banham je jednou z hlavních postav, které dali vzniknout teoretické základně brutalismu.

Banhamovo vyjádření z šedesátého šestého roku krásně vystihuje o co brutalismus usiloval:

⁵ UFFELEN, Chris van, 2019. *Brutalismus včera a dnes: masivní, expresivní, skulpturální*. Praha: Grada Publishing, s. 12-15.

⁶ UFFELEN, Chris van, 2019. *Brutalismus včera a dnes: masivní, expresivní, skulpturální*. Praha: Grada Publishing, s. 12-15.

„... architektura, jejíž představa řádu je od „architektonické kompozice“ vzdálena tak, jako jsou Pollockovy představy vzdáleny rutinám malířské kompozice (vyváženost, shoda, či naopak kontrast forem v rámci převládajícího obdélníkového formátu – dosti sporů se vedlo o to, zda při nanášení svých akčních obrazů vůbec bral v potaz okraje plátina); architektura, která zcela bez zábran používá materiály, tak, jak je nacházíme, stejně jako skladatelé konkrétní hudby používají přirozené zvuky, tak, jak jsou nahrány!.“⁷

Typickými zástupci typů budov postavených v brutalistickém stylu jsou rozličné budovy pro vládní úřady, univerzity, výškové bytové domy a rovněž nákupní centra a obchodní domy. Brutalismus je také často propojen s urbanismem druhé poloviny dvacátého století, která se zaměřuje na socialistické ideály. S potřebou výstavby po druhé světové válce se brutalismus ujal po celém světě, ale zejména oblíbený byl ve Velké Británii a zemích východního bloku, kde se používal k vytvoření nové národní socialistické architektury. Brutalismus se zde stal synonymem pro sociálně progresivní řešení bydlení, která architekti a urbanisté propagovali jako moderní „ulice na obloze“⁸. Ve spojení se „sociálním utopismem“, spolu s vlivem konstruktivistické architektury, se tak masově rozšířil v řadě socialistických zemích Východního bloku.⁹ Brutalismus a brutalistická architektura byly ovlivněny všemi těmito poválečnými problémy a modernistickou myšlenkou, že racionální návrh může přinést nejlepší architekturu.

Slovo „brutalismus“ ve vztahu k architektuře bylo poprvé použito švédským architektem Hansem Asplundem, který ho roku tisíc devět set čtyřicet devět využil k popisu cihlové *Ville Göth*.¹⁰ Brutalismus jako architektonický směr se oficiálně začal konstituovat kolem tohoto období a rychle se rozšířil. Tento trend zachytilo velmi časně také duo anglických architektů Alison a Peter Smithsonovi, kteří ho posunuli ještě dál. Jednou z jejich

⁷ UFFELEN, Chris van, 2019. *Brutalismus včera a dnes: masivní, expresivní, skulpturální*. Praha: Grada Publishing, s. 14.

⁸ Ulice na obloze je princip prvně představený architektky Alison a Peter Smithsonovými, kteří brutalismus a „ulice na obloze“ berou jako kolektivní prostor, který představuje spojení mezi jednotlivcem a civitas. Sepsali o tom celou esej, kde tvrdí, že ulice na obloze jsou obzvláště demokratickým typem městského prvku, který má také mnoho pozitivních potenciálů udržitelnosti. Principy prvně užili ve velmi známém architektonickém počínu Robin Hood gardens. Princip je dobře vysvětlený v článku Borges, João Cunha, Mendes, Teresa Marat (2019) Walking on streets-in-the-sky: structures for democratic cities, v: *Journal of Aesthetics & Culture*, 11:1.

⁹ UFFELEN, Chris van, 2019. *Brutalismus včera a dnes: masivní, expresivní, skulpturální*. Praha: Grada Publishing, s. 10-15., také VORLÍK, Petr. *Beton, Břasy, Boletice: Praha na vlně brutalismu*, 2019.

¹⁰ UFFELEN, Chris van, 2019. *Brutalismus včera a dnes: masivní, expresivní, skulpturální*. Praha: Grada Publishing, s. 10-15.

známých prací je například budova listu *The Economist* v Londýně.¹¹ Další výraznou, a hlavně, jednou z prvotních budov Smithsonových pak byla budova školy v anglickém Norfolku (budována na pomezí čtyřicátých a padesátých let), kdy architekti převedli řadu prvků Illinoisského technologického institutu Miese van der Roeho do asymetrického plánu s materiály ponechanými v surových, nedokončených stavech.

Hnutí brutalismu začalo upadat v osmdesátých letech minulého století, kdy bylo hojně kritizováno a často označované za nevídané, nepřívětivé a nelidské. Právě tyto kvality jsou často problematizovány až do současnosti.¹²

Dalším z důvodů pro odklonění se od brutalismu bylo také to, že surový beton použitý ve většině případů nestárl dobře, často vykazoval známky poškození vodou, a další deformace, které ačkoliv byly přirozenou součástí budov, respektive použitých materiálů, často pro značnou část pozorovatelů byly esteticky velmi nepříjemné. Toto je jednou z častých debat, kdy se já osobně domnívám, že naopak právě tato „patina“ pouze podtrhuje surovost a pravost materiálů, ukazuje je takové, jaké skutečně jsou a nemá potřebu nic maskovat pod záplavou dekorativních prvků, jak je tomu u řady jiných architektonických slohů. Nicméně na druhou stranu chápu pozici těch, kteří tuto „ošuntělost“ berou za vadu, jelikož v případě slohů, které jsou více komplikované, co se dekorativních prvků týče, tedy slohy takové, které jsou velmi zdobné, u nich je proces přirozeného stárnutí s objevujícími se změnami v strukturách použitých materiálů spíše nežádaným efektem a snaží se je zakrýt. Jinými slovy, na budově postavené například v neo-barokním stylu osobně kvituji snahy o zakrytí plynutí času a s tím spojené zvolené materiály. Nicméně právě krása surovosti a upřímnosti brutalismu je přesně to, co mě k napsání této bakalářské práce přivedlo.

V neposlední řadě bylo dalším problémem také to, že města se stále potýkala s problémy spojenými s efektivním řešením bytové krize, tedy nedostatku volného bydlení pro masu. Vzhledem k tomu, že otázka bydlení je vždy velmi palčivým problémem, který rezonuje napříč společnostmi, napětí bylo vysoké i tehdy. Brutalismus jako by symbolizoval právě tento úpadek velkoměst, neřešitelný problém nedostatku bytů a všudypřítomné ekonomické a sociální problémy. Surový beton představoval plátno pro graffiti umělce, jejichž vandalismus jen přispěl k úpadku brutalistických staveb. Během osmdesátých a

¹¹ Alison and Peter Smithson. *GreyScape.com* [online]. [cit. 2021-6-30]. Dostupné z: <https://www.greyscape.com/architects/alison-and-peter-smithson/>

¹² UFFELEN, Chris van, 2019. *Brutalismus včera a dnes: masivní, expresivní, skulpturální*. Praha: Grada Publishing, s. 15-20.

devadesátých let minulého století Brutalismus ustoupil a udělal tak prostor pro nové architektonické počiny nesoucí se v duchu postmoderního města.¹³

Taktéž bylo strženo velké množství brutalistických staveb, k potěšení řady lidí jak z laické, tak odborné veřejnosti. Nicméně faktem zůstává, že jejich zničením jsme ztratili, a dodnes ztrácíme, kus historie jak často velmi kvalitní architektury, tak dějin naší společnosti. V následující části se bakalářská práce detailněji věnuje architektuře brutalismu v Československu a také problematice ubytovacích zařízení cestovního ruchu.

¹³ UFFELEN, Chris van, 2019. *Brutalismus včera a dnes: masivní, expresivní, skulpturální*. Praha: Grada Publishing, s. 15-20.

Architektura v 60. a 70. letech v Československu

Po konci druhé světové války a v průběhu padesátých let dvacátého století výstavba v hlavním městě značně stagnovala, peníze investované do budování nových staveb byly směřovány především na centra těžkého průmyslu, a teprve s léty šedesátými a následně léty sedmdesátými začalo v Praze docházet k zásadním architektonickým proměnám.

Díky naprosto nedostatečnému a značně zanedbanému bytovému fondu, který byl hygienicky, technologicky, funkčně i velikostně neodpovídající, během války i v poválečných padesátých letech, a taktéž díky migraci obyvatel z venkovských oblastí do urbánních oblastí za prací nastala v Praze rozsáhlá bytová krize. Rekonstrukce starších zástaveb nebyla brána v úvahu, jelikož ani neodpovídala ideologicky tehdejšímu režimu, a se začátkem šedesátých let se již počítalo s asanací veškeré většiny zástavby postavené v druhé polovině devatenáctého století. Do toho mělo hlavní město řadu problému s dopravními komunikacemi.¹⁴

Koncepci navrhovaných čtvrtí a zásahů do stávající městské struktury zásadně ovlivnila důvěra v moderní architekturu a nový urbanismus. V šedesátých a sedmdesátých letech vznikala kolem hlavního města prstenec modernistických sídlišť a Praha se také postupně rozrůstala díky připojení mnoha okolních obcí. Ve stejné době byla postavena také řada architektonicky cenných staveb, mnohdy výrazných solitérů.¹⁵

S koncem padesátých let také přišel do Československa zlom v podobě oproštění se od historizující „sorely“, díky Chruščevovu odmítnutí historizujícího Socialistického realismu. V kontrastu k předešlému jaksi historizujícímu stylu, který byl velmi zdobný, se architekti začali navracet k principům meziválečné moderny, jak uvádí Sedláková: „...*Jakoby se architektura za své vlastní hodnoty začala stydět.*“¹⁶

Do šedesátých let vstoupila česká architektura natěšená na změnu. První vlašťovky kvalitní architektury v nových stylech se začaly objevovat již v druhé polovině padesátých let. Také byla započata řada náročných konstrukcí staveb, které byly dokončeny v počátku šedesátých let, právě ty ukazovaly to, kam československá architektura nabrala směr. Pro ilustraci uvádím několik příkladů architektury počátku šedesátých let. V moravské metropoli

¹⁴ VRABELOVÁ, Renata, ed., 2020. *Architektura 60. a 70. let v České republice I+II*. Praha: Národní památkový ústav. ISBN 9788087967249, s. 48-49.

¹⁵ VRABELOVÁ, Renata, ed., 2020. *Architektura 60. a 70. let v České republice I+II*. Praha: Národní památkový ústav. ISBN 9788087967249, s. 48-49.

¹⁶ HOUŠKOVÁ, Kateřina, ed., 2019. *Hotel Intercontinental v Praze: historie - urbanismus - architektura*. Praha: Národní památkový ústav. ISBN 978-807-4801-297, s.26.

Brně byly dokončeny budovy Brněnských veletrhů a výstav a pavilonu Z Ferdinanda Lederera a dalších. S touto dobou je také spjata výstavba plaveckého areálu v pražském Podolí. Obrovským milníkem pro posun zdejší architektury pak byl úspěch českého pavilonu na EXPO 58'. Právě tento úspěch pak byl roku tisíc devět set šedesát široce prezentován v našem hlavním městě. Úspěch na EXPO 58' ukázal na estetičnost architektury a tedy, že architektura není pouze o funkčnosti, ekonomické efektivitě či prosperitě a přísném racionálním plánování. Stavba pavilonu byla mnohem otevřenější pro emociální prožitky, přesto si zachovávala dokonalé technické i funkční zpracování, bez teatrální zdobnosti.¹⁷

Bruselský pavilon byl znovu postaven na pražském výstavišti v Holešovicích, s jasným cílem oslovit co největší množství lidí a ukázat tak novou moderní, „světovou“ architekturu. Okolí pavilonu pak bylo vhodně doplněno o další díla, která ještě tento úspěch dokreslovala. Znovupostavení pavilonu také ukazovalo na světový rozhled československých architektů přes značnou izolovanost danou socialistickým režimem. Respektive to, že právě tito naši architekti uměli s těmito nabytými znalostmi dobře pracovat a přizpůsobit je zdejším podmínkám.¹⁸ Přípravěni byli také investoři. A tak se začalo s intenzivní výstavbou, také pokračovalo vypisování architektonických soutěží pro nové stavby.

V Československu se během šedesátých let pracovalo na výstavbě budov v různých státních projektových organizacích pod záštitou Stavoprojektu a specializovaných pracovišť regionálních úřadů a ministerstev. Ve Stavoprojektu Praha se vyskytovalo mnoho znamenitých architektů jako Václav Hlinský, Josef Havlíček, Jaroslav Fragner, a další, díky kterým vyrostla generace uznávaných architektů šedesátých a sedmdesátých let. Stavoprojekt Praha se především řešil otázkou výstavby bytů v Praze a Středočeském kraji, ale také se zabýval řadou zajímavých projektů po celé republice. Hlavním orgánem, který měl rozhodující slovo, co se týče bytové výstavby v hlavním městě, byl Pražský projektový ústav a zcela zásadní roli při utváření moderní Prahy měl Útvar hlavního architekta, který vznikl na počátku šedesátých let.

¹⁷ VRABELOVÁ, Renata, ed., 2020. *Architektura 60. a 70. let v České republice I+II*. Praha: Národní památkový ústav. ISBN 9788087967249, s. 18-19.

¹⁸ VRABELOVÁ, Renata, ed., 2020. *Architektura 60. a 70. let v České republice I+II*. Praha: Národní památkový ústav. ISBN 9788087967249, s. 19-20.

Útvar hlavního architekta měl na starosti profesor Jiří Voženílek. Útvar zaštiťoval územní plán hlavního města a rozhodoval tak místě všech zásadních staveb v Praze. Došlo zde tak k vytvoření důmyslné urbanistické koncepce.¹⁹

Díky uvolnění režimu v polovině šedesátých let došlo k oddělení pětice architektů od centrálně řízeného Stavoprojektu. Toto oddělení bylo posvěceno velícími orgány a vzniklo tak v té době zcela neobvyklé, se značně soukromými prvky, Sdružení projektových ateliérů, kde bylo celkem 5 architektonických ateliérů: ALFA (Vladimír Machonin), BETA (Jan Šrámek), GAMA (Karel Prager), DELTA (Jiří Klen) a EPSILON (Karel Filsak).²⁰

Sdružení projektových ateliérů bylo nebývalým, přesto ne v té době jediným takovým experimentem. Architektům ze sdružení šlo především kvalitní architekturu a znovuoobnovení společenského postavení profese architektů. Podobných organizací vzniklo v tehdejší Československu několik, například liberecký SIAL.

Zcela zásadní roli pro rozvoj kvalitní architektury na přelomu šedesátých a sedmdesátých let tak měli právě tito skvělí architekti a inženýři, kteří své profesní zázemí získali osvojením si tradičního domácího stavitelství od svých profesorů funkcionalistů.

V návaznosti na tyto zkušenosti začali uplatňovat výtvarně inženýrskou stránku architektury. Hledali nové vyjádření architektury pomocí experimentace s konstrukcemi i materiály. V Československu nebyl pohledový beton nejběžnějším prostředkem. Důraz byl ale kladen na vytváření monumentálních struktur s využitím nových materiálů a technik a na zapamatovatelné úpravy objemů, které zapadají do místního prostředí.

Toto pražské sdružení se podepsalo pod celou řadou znamenitých staveb v celém Československu, ale také mnoha budovami velvyslanectví v zahraničí (Brazílie, Čína a řada dalších zemí). Bohužel díky nastupující normalizaci došlo v roce tisíc devět set sedmdesát jedna k proměně Sdružení projektových ateliérů na Projektový ústav Výstavby hlavního města Prahy. Sdružení tím ztratilo značnou část své nezávislosti, nicméně ateliéry se svými vedoucími osobnostmi zůstaly více méně zachovány.

Brutalistická architektura je tak v tehdejší Československu především spojená s obdobím normalizace, které se prolínalo značnou částí působení organizací, a stavby jsou tak často považovány za úzce spjaté s dobovou autoritářskou politikou, a jejich estetických, materiálních i funkčních kvalit je tak ignorována právě kvůli složitost historicko - sociálního

¹⁹ VRABELOVÁ, Renata, ed., 2020. *Architektura 60. a 70. let v České republice I+II*. Praha: Národní památkový ústav. ISBN 9788087967249, s. 49.

²⁰ VRABELOVÁ, Renata, ed., 2020. *Architektura 60. a 70. let v České republice I+II*. Praha: Národní památkový ústav. ISBN 9788087967249, s. 49.

kontextu. Naštěstí, počiny Karla Filsaka, Karla Prágera, manželů Machoninových a dalších předních zástupců českého brutalismu obstály zkoušku času a začínají zaslouženě získávat na popularitě a uznání na lokální i mezinárodní úrovni.

„...*Chybí reflexe o socialistické architektuře. Lidé ve skutečnosti nerozlišují mezi architekturou 60. let a architekturou z doby normalizace, která dala všem budovám ošklivost a aroganci, ...*“²¹ uvedl historik umění Richard Biegel v rozhovoru pro časopis Respekt. Právě takovéto a jemu podobná vyjádření reflektují to, co v naší společnosti dlouhodobě rezonuje.

Nicméně v posledních circa pěti až šesti letech dochází k přehodnocení pohledu. Změna pohledu na tyto dříve opomíjené architektonické skvosty, které stále více vyčnívají mezi fádnotí současné komerční výstavby, je součástí širšího proudu směrem k rozšíření pohledu na socialistické období Československa a nové ochoty připustit, že ne všechno vyprodukované v této době bylo nutně špatné. Ostatně tuto změnu reflektuje už jen značné množství nově publikované literatury věnující se tomuto tématu.

V následujících několika odstavcích jsou zmíněni přední představitelé českého brutalismu. Na prvním místě jsou zmíněni manželé Machoninovi, kteří jsou pro mnohé synonymem pro československý brutalismus,

Manželé Machoninovi, nejznámější pár české architektury, navrhovali své prvotiny ještě ve stylu „sorely“, právě oni spolu s Karlem Filsakem a několika dalšími patří ke generaci tvůrčně silných architektů, kteří dokázali vytvořit budovy ve svém vlastním stylu s jasně promítnutou znalostí budov také na Západ od hranic tehdejšího Československa. Jedná se o generaci architektů, kteří působili v oboru architektury již od konce druhé světové války. Manželé Machoninovi i team okolo Karla Filsaka tak měli zkušenosti z války i stalinistického období přelomu čtyřicátých a padesátých let, tedy architekturou socialistického realismu. Právě oni byli ti, kteří se navrátili k principům moderny.

Manželé Machoninovi zajímalo utváření prostoru. Pro jimi navrženou architekturu jsou typické lehké nosné struktury a kovové pláště, které kombinovali se zajímavě plasticky tvarovaným betonem. Efekt zvolených materiálů a jejich vzájemné propojení bylo zásadní, stejně jako každý detail hotové stavby, kterou ve většině případů navrhovali včetně interiérů s neskutečně důmyslným promyšlením. Nejznámější své počiny navrhli především na

²¹ VRÁNKOVÁ, Karolína, 2009. TEARING DOWN 60S ARCHITECTURE. *Respekt* [online]. online: Respekt.cz [cit. 2021-7-4]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/respekt-in-english/tearing-down-60s-architecture>

přelomu šedesátých a sedmdesátých let, které byly politicky značně nelehké, přesto právě před normalizační období jim umožnilo projevit svůj talent a odpoutání se od historismu let padesátých. Československá architektura z tohoto období bývá často onálepkována přídatnými jmény jako normalizační či komunistická. Jejich stavby ovšem vznikaly navzdory zavedených představám o tom, jak by měla socialistická architektura vypadat.²²

Právě budova hotelu Thermal je první stavbou manželů Machoninových, kterou lze považovat za zařaditelnou do nového československého proudu architektury, tedy architektury takové, která se zcela zbavila vlivu socialistického realismu. Díky politicky méně napjaté atmosféře před rokem tisíc devět set šedesát osm měli manželé Machoninovi velkorysou možnost projevit své nápady během tvoření lázeňského hotelu a kongresového centra určeného pro zázemí mezinárodního filmového festivalu v Karlových Varech. Leitmotiv hotelu je zcela zásadním prvkem, kdy je kladen důraz na kontrast oblého s ostrými hranami, ve kterém se poprvé objevuje většina principů vinoucích se v různých podobách veškerým dalším dílem manželů.²³

Dalším ze znamenitých představitelů brutalismu u nás je bezesporu Karel Filsak, jihočeský rodák, který značně ovlivnil vzhled řady československých budov, jak u nás, tak v zahraničí. Architekturu studoval u významného architekta, představitel českého kubismu a funkcionalismu, Josefa Gočára. Právě u Gočára Karel Filsak měl možnost být svědkem prací, které nepodléhaly historismu konce devatenáctého století ani zcela suchému funkcionalistickému racionalismu tradičního pro první polovinu dvacátého století. Filsak se zde tak měl možnost naučit se koncipovat budovy, které jsou výtvarně velmi citlivě pojaté a funkčně velmi kvalitní. Taktéž se u Gočára měl možnost naučit principy moderního urbanismu, které Gočár aplikoval v rozsáhlých projektech v Hradci Králové.²⁴

Karel Filsak taktéž, jako řada dalších význačných československých architektů druhé poloviny dvacátého století, strávil padesátá léta prací na navrhování budov v tehdy jediném povoleném architektonickém stylu, tedy v socialistického realismu. Lze jmenovat jeho počiny jako byly obytné domy v Ostravě-Porubě a věžové domy v Kladně, které navrhoval pod křídly Stavoprojektu.

²² VRABELOVÁ, Renata, ed., 2020. *Architektura 60. a 70. let v České republice I+II*. Praha: Národní památkový ústav. ISBN 9788087967249, s. 45-9.

²³ VRABELOVÁ, Renata, ed., 2020. *Architektura 60. a 70. let v České republice I+II*. Praha: Národní památkový ústav. ISBN 9788087967249, s. 48.

²⁴ VRABELOVÁ, Renata, ed., 2020. *Architektura 60. a 70. let v České republice I+II*. Praha: Národní památkový ústav. ISBN 9788087967249, s. 48.

Poté přišel Filsakův odchod ze Stavoprojektu a slavná spolupráce s Československými Aeoroliniemi zakončená dokončením budovy terminálu Ruzyňského letiště s, pro Filsakovo práce typickou, výraznou římsou. Dále se také Karel Filsak podílel na stavbě řady budov reprezentující Československo v zahraničích, jako jsou budovy ambasad v čínském Pekingu, v brazilském hlavním městě Brasílii a řadou dalších.

Řada jeho staveb je také dodnes nechvalně proslulá spíše jako např. budova hotelu President, Budovatel nebo Barrandovský most. Dům hotelu President, na kterém se Karel Filsak podílel spolu s Luděkem Pivoňkou, do značné míry postrádá vytríbenost a kvalitu sousedícího hotelu Intercontinental. Nicméně jednoznačně nejznámějším, a často také hodnocený jako nejlepší, počinem Karla Filsaka je právě budova hotelu Intercontinental, které se věnuje také tato bakalářská práce.

Výstavba ubytovacích zařízení na území ČSR

Lidé cestují od nepaměti, s tím se i pojí potřeba dočasného ubytování, které dlouhou dobu zajišťovaly různé hostince a tomu podobná zařízení. Ke konci osmnáctého století se poprvé objevují ubytovací zařízení podobné dnešním hotelům, také z této doby název hotel pochází. Další vývin hotelů šel ruku v ruce s postupem technologií, především pak se změnami způsobu dopravy, které přinesla průmyslová revoluce. Díky novým možnostem spojených s budováním železničních tratí v průběhu devatenáctého století došlo k nárůstu výstavby hotelů různých charakterů pro rozličné hosty, avšak hotely byly po dlouhou dobu výsadou movitých tříd. Budování hotelů bylo také ovlivněné místem, kde byly stavěny. Tedy například městské grandhotely se značně lišily od hotelů v provinčních městech a podobně. V prvních třech desetiletích dvacátého století pak opět dochází k výraznému nárůstu a rozmanitosti ve výstavbě hotelů, díky rozšíření automobilové dopravy, která přinesla nové možnosti. Nově se také staly cenově dostupnější a mohly si zde pobyt dovolit také střední vrstvy. Samotný architektonický vzhled se však příliš nelišil od hotelů budovaných na přelomu devatenáctého a dvacátého století. Často zabíraly část nebo i celý blok městské zástavby.²⁵

²⁵ HOUŠKOVÁ, Kateřina, ed., 2019. *Hotel Intercontinental v Praze: historie - urbanismus - architektura*. Praha: Národní památkový ústav. ISBN 978-807-4801-297, s. 16-18.

S nástupem funkcionalismu se však dostává do popředí zcela nový koncept samotných hotelů tvořených volnou kompozicí objemů. Jako příklad reflektující nové funkcionalistické principy lze uvést Gočárův Grand hotel v Pardubicích z pomezí dvacátých a třicátých let dvacátého století nebo slavný hotel Alcron, který se dodnes nachází v Štěpánské ulici u Václavského náměstí v Praze od Aloise Krofty. Právě Alcron byl jedním z mála hotelů na našem území, který odpovídal nejvyšším mezinárodním standardům tehdejší doby. Během třicátých let bylo vybudováno poměrně větší množství ubytovacích zařízení na celém území tehdejšího Československa, které byly určeny pro různé cílové skupiny hostů.²⁶

Druhá světová válka a doba těsně po ní se nesla v duchu zásadního zlomu pro hotelnictví. Už od Mnichovské dohody výrazně začal klesat počet hotelů a ubytovacích zařízení na našem území. Údaje o počtu hotelů, respektive počtu ubytovacích lůžek z roku tisíc devět set třicet sedm se diametrálně liší od dat z roku čtyřicet šest, v třicátém sedmém roce bylo v Československé republice registrováno osm tisíc patnáct hotelů, s celkovým počtem přes sto šestnáct tisíc lůžek, zatímco ve čtyřicátém šestém roce jich bylo již pouze čtyři tisíce čtyři sta čtyřicet devět, s celkovým počtem lůžek okolo osmdesáti dvou tisíc. S komunistickým převratem a novým státním zřízením pokles kapacit nadále pokračoval, jelikož režim nebyl nakloněn soukromému hospodářství, s tím přímo souvisel právě i pokles individuálního cestovnímu ruchu. V samotné Praze počet hotelových lůžek klesl do poloviny padesátých let na polovinu kapacit z roku třicet sedm.²⁷

V tento moment již ovšem bylo zřejmé, že nedostatečné kapacity ubytovacích zařízení mají velmi neblahý vliv na spoustu oblastí souvisejících s dobrým fungováním státu – od vnitřního i vnější obchodu, přes kulturu, sport až po prezentaci ČSSR, potažmo socialismu, vůči Západnímu světu.

Situace v celém východním bloku byla obdobná a v ostrém kontrastu k situaci v západní Evropě, která se zdařile vzpamatovávala z poválečné situace ve všech směrech, včetně cestovního ruchu. Na Západě tak byla extenzivně budována infrastruktura cestovního ruchu.

²⁶ HOUŠKOVÁ, Kateřina, ed., 2019. *Hotel Intercontinental v Praze: historie - urbanismus - architektura*. Praha: Národní památkový ústav. ISBN 978-807-4801-297, s. 16-18.

²⁷ HOUŠKOVÁ, Kateřina, ed., 2019. *Hotel Intercontinental v Praze: historie - urbanismus - architektura*. Praha: Národní památkový ústav. ISBN 978-807-4801-297, s. 18-19.

Naopak Československo se nacházelo v žalostném stavu, minimálně co se cestovního ruchu týče.

Roku tisíc devět set čtyřicet osm byl zřízen národní podnik Československé hotely, díky kterému se začalo s výstavbou prvních socialistických hotelů v lokalitách, kde byla zejména potřeba vybudovat ubytovací kapacity pro cestovní ruch, jedni z prvních byly bratislavský hotel Děvín a hotel Imperial v Liberci. Budování těchto hotelů se samozřejmě neobešlo bez celé řady problémů související s dobou, jako bylo násilné zavření všech soukromých ateliérů, které nově podléhaly pod Stavoprojekt.²⁸ Zvláště to odnesl projekt libereckého hotelu Imperiál, který byl navrhnout s inspirací ve skandinávské architektuře čtyřicátých let, po zásahu vedoucích Stavoprojektu však již hrubá stavba hotelu byla předělána do stylu sovětského, tak, aby „vhodně“ reprezentovala ideje nastoleného režimu.²⁹

Dalším vybudovaným hotelem, který neunikl socialistického realismu, byl pražský hotel Jalta z roku tisíc devět set padesát čtyři. Hotel navrhl Antonín Tenzer, který se jako jediný v soutěži vyhnul typickému sloupovému průčelím a vytvořil mnohem umírněnější kompozici. Asi nejzářnějším příkladem toho, co pod doktrínou sovětského byli schopni vytvořit je pak dejvický hotel International vybudovaný mezi lety tisíc devět set padesát jedna až sedm.³⁰

S druhou polovinou padesátých let naštěstí přichází spolu s obdobím tzv. Chruščevovského tání také upuštění od stylu socialistického realismu, a byl tak vytvořen prostor pro nové architektonické slohy. Zdejší architektura se zbavila přebytečné zdobnosti a mohla hledat nový směr, kudy se ubírat.

60. a 70. léta

S počátkem šedesátých let se do výstavby budov cestovního ruchu vlila nová krev. Přestože největší důraz zůstával na výstavbu bytových jednotek k vyřešení stále přetrvávající, a ještě se zhoršující bytové krize. Nicméně do jaké míry se zde jednalo o skutečnou architekturu je diskutabilní, obvykle se zde hovoří o pouhé výstavbě, nikoliv architektuře.

²⁸ HOUŠKOVÁ, Kateřina, ed., 2019. *Hotel Intercontinental v Praze: historie - urbanismus - architektura*. Praha: Národní památkový ústav. ISBN 978-807-4801-297, s.

²⁹ HOUŠKOVÁ, Kateřina, ed., 2019. *Hotel Intercontinental v Praze: historie - urbanismus - architektura*. Praha: Národní památkový ústav. ISBN 978-807-4801-297, s.

³⁰

Nicméně právě architektura budov cestovního ruchu byla kapitolou velmi zajímavou. Situace zejména v hlavním městě byla zcela tristní, smutným pozůstatkem bylo několik dříve noblesních hotelů z doby přelomu devatenáctého a dvacátého století, moderní hotel mezinárodní úrovně však zcela chyběl. Z období první republiky se zachovalo několik hotelů jako například hotel Juliš a Alcron, v okolí Václavského náměstí. Jmenovat můžeme také hotel Axa od Václava Pilce a holešovický hotel Belvedere z roku tisíc devět set třicet pět. Avšak žádný z těchto hotelů ani zdaleka nesplňoval standart mezinárodního hotelu ani v době svého zbudování, natož o třicet až čtyřicet let později. Přestože se situace během padesátých let o něco zlepšila, v Praze přibyly tři hotely (hotely Jalta, International a strašnický hotel Solidarita), stále to nebylo ani zdaleka dostačující.³¹

V této době po komunistickém převratu tehdejší hodnostáři Československa vycítili nutnost prezentace ČSR jako mezinárodně vyspělého a kulturního místa, s tím byly spojeny určité ústupky socialistického režimu, které se promítaly právě do staveb ubytovacích zařízení – tedy míst, které byly jedním z hlavních bodů prezentace země přijíždějícím cizincům.

³¹ HOUŠKOVÁ, Kateřina, ed., 2019. *Hotel Intercontinental v Praze: historie - urbanismus - architektura*. Praha: Národní památkový ústav. ISBN 978-807-4801-297, s. 25-27.

Budova hotelu Intercontinental

Místo, kde dnes leží hotel Intercontinental prošlo četnými změnami za posledních sto padesát let. Ještě během devatenáctého století byla přímo plocha dnešního hotelu prořata zdmi židovského ghetta. V nejbližším okolí hotelu se pak dochovaly pouze dvě budovy, které zde stály na konci devatenáctého století. Zbytek budov jsou již počiny novějšího data.³²

Areál, který nás zajímá se nachází v severní části Starého města pražského při břehu řeky Vltavy a židovským městem, se kterým je propojenou strukturou. Ostatně bývalé židovské ghetto přímo zasahovalo do místa našeho zájmu, přesněji končilo v prostoru dnešní piazzety před budovou hotelu. To zde bylo až do poloviny devatenáctého století. Ještě v průběhu devatenáctého století bylo vltavské pobřeží hospodářsky využívanou krajinou s řadou nevyužitých míst, rejdišti, sanytrem, mlýny a nevelkými obydlími. Tuto zástavbu, která se dochovala až do doby josefovské asanace dokládá několik historických plánů hlavního města Prahy, respektive jeho jednotlivých měst. Z nejbližšího okolí areálu hotelu Intercontinental se do současnosti dochovaly dvě budovy, které zde stály na konci devatenáctého století, a to základní škola Dušní a kostel svatého Šimona a Judy se špitálem.³³

V místě severní části areálu budovy hotelu Intercontinental se nacházelo Jánské náměstí, kam ze západní strany vstupovala Sanytrová ulice, která vedla ze současného Palachova náměstí až k nábřeží Vltavy za Jánským náměstím, název ulice je odvozen od využití říčních břehů, jelikož sanytr je vlastně dusičnan draselný používaný jako hnojivo a také součást střelného prachu. V prostoru současné hotelové zahrady byl blok domů číslo popisné osm set sedmdesát čtyři až sedmdesát osm, tyto domy byly dvou až tří podlažní. V místě budovy Intercontinentalu stály dva klasicistní domy z první poloviny osmnáctého století, které částečně tvořily jižní blok Jánského náměstí, jižní křídlo hotelu dále pokračuje do prostor židovského ghetta, jednalo se o tři činžovní domy. Ve východních prostorech komplexu, v místě bývalého cyriáckého kláštera, byly v druhé polovině osmnáctého století postaveny čtyři činžovní domy, z nichž dva vydržely až do demolice v důsledku stavby budovy hotelu Intercontinental. U vltavského břehu na Jánském náměstí byly dva barokní

³² HORÁK, Ondřej. Praha brutálně krásná: mimořádné |stavby postavené v Praze v letech 1969-1989 / Ondřej Horák (ed.). 2018. ISBN 9788090739505 , také HOUŠKOVÁ, Kateřina, et al. *Hotel Intercontinental v Praze: historie - urbanismus - architektura*. Praha: Národní památkový ústav, 2019. ISBN 978-80-7480-129-7, s. 67-68.

³³ HOUŠKOVÁ, Kateřina, et al. *Hotel Intercontinental v Praze: historie - urbanismus - architektura*. Praha: Národní památkový ústav, 2019. ISBN 978-80-7480-129-7, s. 67-68.

mlýny, které byly srovnány se zemí ke konci devatenáctého století. Tyto budovy stály v areálu současného hotelu Prezident. Namísto nich zde poté vznikla Josefovská škola, která byla vystavěna do třech podlaží s novorenesanční fasádou a na náměstí byla také socha svatého Jana Nepomuckého udílející almužnu. Ta byla vytvořena sochařem Brokoffem, a na Jánském náměstí byla přesunuta v první polovině devatenáctého století z jiné pražské lokality, konkrétně od kostela svatého Mikuláše. V prostoru jižního průčelí budovy hotelu, tedy prostory dnešního náměstí Miloše Formana, se již nacházelo židovské město s Rabínskou ulicí, Masařskou ulicí a již zmiňovanou Cikánskou ulicí, která odpovídala přibližně dnešní ulici Elišky Krásnohorské. Tyto ulice svíraly trojúhelníkový blok činžovních domů. V bloku na Rabínské ulici byla Velkodvorská synagoga v pozdně renesančním stylu z první poloviny sedmnáctého století. Ta byla zbořena na začátku dvacátého století. Synagoga stála v místech, kde jsou kamenné lavičky na současné piazzettě před hotelem. Všechny domy této části ghetta byly srovnány se zemí spolu se zástavbou Jánského náměstí na počátku dvacátého století.³⁴

Na jižní straně Jánského náměstí směrem k Cikánské ulici byl svatého Kříže Většího se zvonící a již zmíněným klášterem cyriaků. Původně raně gotický klášter, který prošel barokní přestavbou, byl zrušen ke konci osmnáctého století, prostory našly využití jako skladiště a bytové jednotky, zbořen byl o necelých sto let později. Na jeho místě vznikla dnešní základní škola v Dušní, dále uvedené čtyři činžovní domy. Všechny tyto budovy byly vybudovány v původní, nenavýšené úrovni. Nová úroveň byla určena až výstavbou nábřeží spolu s Čechovým mostem. Dohromady s kostelem svatého Šimona a Judy a kostelem svatého Ducha byl klášterní kostel velmi výrazným prvkem panorama mezi okolní nižší zástavbou. Další výraznou budovou byla směrem k nemocnici na Františku budova sanytrárny, která byla postavena v polovině devatenáctého století v romantickém slohu. Přímo v místě hotelu a piazzetty se rozkládaly uličky židovského ghetta, které v této době nebylo již pouze židovské, obývala ho také hojně nejchudší vrstva Pražanů.

S koncem devatenáctého století se pojí doba, která se v tomto místě nesla ve znamení industrializace, která po Prahu znamenala stavbu zpevněného nábřeží kolem Vltavy. Dvořákovo nábřeží, které začíná za Rudolfinem a táhne se až k současnému Štefáníkovu mostu, bylo postaveno mezi lety tisíc osm set devadesát devět až tisíc devět set. Architektonická soutěž pro vybudování Čechova mostu se uskutečnila již roku tisíc osm set

³⁴ HOUŠKOVÁ, Kateřina, et al. *Hotel Intercontinental v Praze: historie - urbanismus - architektura*. Praha: Národní památkový ústav, 2019. ISBN 978-80-7480-129-7.

šedesát tři. Plánované změny ale nesouvisely jen s vybudováním nábřeží, palčivým problémem byly i zcela nevyhovující hygienické a technické podmínky staré zástavby s nepřehlednou uliční sítí. Proto došlo k vytvoření asanačního plánu této části města. Jedním ze zásadních změn, co se týče půdorysu, bylo vyznačení třídy, která by spojila Staroměstské náměstí přes most s Letnou. Původní uliční síť se do plánů stále značně propisovala, plánovaný blok domů mezi ulicemi Mikulášskou, jak se dříve Pařížská ulice nazývala, a ulicí Elišky Krásnohorské, tedy v místech dnešního areálu hotelu Intercontinental, procházela rozšířená Rabínská ulice ve dvou menších blocích domů. V roce tisíc osm set osmdesát šest byla vypsaná veřejná soutěž pro asanační plán této oblasti, kterou vyhrál návrh Alfréda Hurtiga, Jana Hejdy a Matěje Strunce, kteří v místě dnešního Intercontinentalu rovněž počítali s rozdělením místa do dvou bloků, avšak v tomto plánu mělo být rozdělení oblasti díky rozšíření Masařské ulice směrem na jihovýchod. Tento regulační plán asanace byl nakonec schválen a počítalo se v něm i s blokem domů mezi pozdějšími ulicemi Pařížskou, Sanytrovou, Elišky Krásnohorské a Bílkovou. Tento plán byl po dobu dalších více než deseti let rozpracováván. S demolicí domů se začalo v posledních letech devatenáctého století a většina zástavby Jánského náměstí byla srovnána se zemí do konce roku tisíc devět set sedm. Zůstaly jen historicky či jinak cenné stavby jako právě kostel sv. Šimona a Judy s klášteřem Milosrdných bratří s nemocnicí. Německá Josefovská škola byla zbořena v průběhu první světové války, česká škola v Dušní ulici, stejně jako část novější zástavby v Cikánské ulici, která v této době byla přejmenována na dnešní pojmenování ulici Elišky Krásnohorské, spolu s jedním činžovním domem na Jánském náměstí v místě vydržely až do druhé světové války. Jedním z mála „přeživších“ asanace bylo výše zmíněné sousoší sv. Jana Nepomuckého na Jánském náměstí, které bylo opět přesunuto, tentokrát před kostel svatého Ducha, kde se nachází dodnes.³⁵

Budování nové zástavby po asanaci

Souběžně s demolicí staré zástavby Jánského náměstí také probíhala stavba Čechova mostu, který navrhli architekt Jan Koula a sochař Antonín Popp. Tak vznikalo již zmíněné osové propojení mezi Letnou a Staroměstským náměstím. Zvýšení terénu pro nástupní část mostu určila výšku úrovně pro zástavbu na nově budované Pařížské třídě. Při budování Pařížské třídy v jedné linii s Čechovým mostem se drželo doporučení vycházející

³⁵ Schránilová, Anna, „Urbanismus a stavební historie místa. *Hotel Intercontinental v Praze: historie - urbanismus - architektura*. Praha: Národní památkový ústav, 2019. ISBN 978-80-7480-129-7.

z asanačního plánu o poměru šíře ku výši domů jedna ku jedné a dodržení šíře třídy o rozměru dvacet čtyři metrů. Ve zbytku nově budované po-asanační zástavby tomu tak však nebylo.³⁶

To poukazuje na zvláštní důraz kladený na ulici Pařížskou, v té době stále ještě známou jako Mikulášskou. Architektura jednotlivých činžovních domů se nesla v duchu individuálních eklektických slohů se silnými tendencemi *art nouveau*. Nároží domů byly často zdobeny věžemi. Budovy stavěné v čistě secesním pojetí se na Pařížské třídě objevují až po roce tisíc devět set sedm, jako například dům s číslem popisným dvacet osm. Půdorys domů v Pařížské třídě i jinde byly podobné – obvykle se jednalo o příčný trojitý trakt hluboký čtrnáct metrů v souladu s tehdejší stavebním řádem. Na parcelách budoucího hotelu Intercontinental a přilehlé piazzetty byl po asanaci postaven blok činžovních domů mezi ulicemi Pařížská, Sanytrová, Elišky Krásnohorské a Bílkova. Blok byl dokončen roku tisíc devět set osm. Bohužel se k těmto domům nedochovalo mnoho dokumentace vyjma pár dobových fotografií. Jednalo se o vyšší zástavbu, zmínit můžeme například nárožní dům číslo popisné osm set osmdesát čtyři, který měl pět podlaží. Ten byl opatřen zdobnou fasádou s arkýři završenými terasami, nárožím s věžemi, také na něm byly štíty a atiky.³⁷

Blok domů mezi ulicemi Elišky Krásnohorské a Dušní ulicí prošel komplikovanějším vývojem. Byly do něj začleněny tři starší činžovní domy z druhé poloviny devatenáctého století, rovněž bývalá škola Dušní z konce devatenáctého století. Následně vznikly na přelomu dvacátých let takzvané učitelské domy Otakara Novotného na ulici Elišky Krásnohorské, také byla vystavěna škola o několik let později na nároží ulic Dušní a Bílkovy. Rovněž došlo k demolici Josefovské německé školy kvůli výstavbě nábrežní komunikace. V severním křídle budovy hotelu Intercontinental a také v místě dnešní hotelové zahrady bylo v období první republiky staveniště budovy určené pro sídlo české univerzity. Ve východní části staveniště byla roku tisíc devět set dvacet osm postavena budova SIA, tedy budoucí hotel Prezident, podle návrhu Františka Krásného. V této době byla také postavena Kotěrova budova Právnické fakulty Univerzity Karlovy, kterou následně dokončil Ladislav Machoň. Právě budova právnické fakulty z urbanistického

³⁶ Schránílová, Anna, „Urbanismus a stavební historie místa. *Hotel Intercontinental v Praze: historie - urbanismus - architektura*. Praha: Národní památkový ústav, 2019. ISBN 978-80-7480-129-7.

³⁷ Schránílová, Anna, „Urbanismus a stavební historie místa“ v: *Hotel Intercontinental v Praze: historie - urbanismus - architektura*. Praha: Národní památkový ústav, 2019. ISBN 978-80-7480-129-7, s. 74-76.

hlediska představuje další důležitý prvek pro zástavbu pravého bloku řeky Vltavy při pohledu od Letné. Budova krásně navazuje na monumentalitu blízkého Rudolfiny, byť bylo v plánu vedle ní ještě vystavit budovu právnické fakulty pro Německou univerzitu, k čemuž nedošlo.³⁸

Stav z druhé strany fakulty tak zůstal otevřený, místo rozhodně v této době nešlo považovat za harmonické ve smyslu urbánní kompozice, jelikož masivní budovy na jedné straně byl v drsném kontrastu k subtilnější zástavbě, kdy ani budova SIA nemohla rozdíl vyrovnat, či alespoň dostatečně harmonizovat. Pohledy na blok domů na Pařížské, Sanytrové, Elišky Krásnohorské a Bílkově ulici tak při pohledu přes řeku od Letné byly odkryté. Pravé nábřeží Vltavy také bylo doplněno směrem na východ novou budovou nemocnice Na Františku, která byla postavená v letech tisíc devět set dvacet čtyři až sedm namísto Schwarzenberské pily. V těchto letech došlo na řešení problému s rozlišnými úrovněmi terénu mezi nábřežím a starou a novou zástavbou. V místech Jánského náměstí byla zvýšena úroveň komunikace, u tamnější školy došlo k odstranění schodů, jelikož díky nové úrovni okolní komunikace již nebyly třeba. U kostela svatého Šimona a Judy terén zůstal v původní stavu, prostor byl obehnan opěrnou zdí. Dále k Pařížské třídě terén klesal do původní úrovně s výjimkou chodníku pro pěší, kolem nové zástavby byl na nové, výše položené úrovni a utvářel tak nároží Pařížské, Elišky a Sanytrové ulice. Situace zůstala obdobná až do průběhu druhé světové války.³⁹

Demolice v důsledku druhé světové války

Zástavba v lokaci areálu hotelu Intercontinental a přiléhající piazzetty směrem od pravého břehu Vltavy to odnesla z celého okolí Pařížské ulice nejhůře. V důsledku Pražského povstání byly v květnu v roce tisíc devět set čtyřicet pět z budovy právnické fakulty pořádány útoky na Staroměstskému náměstí. Během útoků došlo k demolici kompletní řady domů v prvním bloku od řeky směrem do Pařížské ulice. Rovněž téhož roku došlo k značnému poškození domů na nároží Pařížské a Sanytrové, kde byl o několik desítek let později postaven dům Mezinárodního svazu studentstva od Stanislava Hubičky. Pozůstatky druhé světové války tak jen zhoršily situaci, která dosud nebyl zdaleka vyřešená,

³⁸ Schránílová, Anna, „Urbanismus a stavební historie místa. *Hotel Intercontinental v Praze: historie - urbanismus - architektura*. Praha: Národní památkový ústav, 2019. ISBN 978-80-7480-129

³⁹ Schránílová, Anna, „Urbanismus a stavební historie místa. *Hotel Intercontinental v Praze: historie - urbanismus - architektura*. Praha: Národní památkový ústav, 2019. ISBN 978-80-7480-129

alespoň co se urbanistiky týče. Vedle prázdného prostoru v předmostí Čechova mostu u právnické fakulty bylo odkryto torzo zničeného bloku domů, při pohledu z Pařížské třídy bylo vidět na odkryté esteticky nepěkné dvorní fasády činžovních domů.⁴⁰

Právě nedořešená urbanistická situace v okolí Pařížské ulice a předmostí Čechova mostu se stala častým tématem toho, jak by s místem šlo naložit. Právě toto místo vyšlo jako nejvhodnější pro vybudování mezinárodního hotelu. Stavba hotelu si však v důsledku vyžádala další demolici okolní zástavby. Došlo k demolici toho, co zbývalo z bloku činžovních domů mezi ulicemi Elišky Krásnohorské, Pařížskou, Bílkovou a Sanytrovou. Dále došlo k demolici několika domů v sousedním bloku, orientovaném směrem do ulice Sanytrové a ulice Elišky Krásnohorské. Všechny demoliční práce byly ukončeny do konce roku tisíc devět set sedmdesát dva. Naštěstí díky vymíněné podmínce hlavního architekta a památkové péče zůstaly kubistické domy v ulici Elišky Krásnohorské zachovány, přes nelibost investorů, kteří v tom spatřovali značné omezení, jelikož je prostor limitoval a museli tak omezit prostory pro kongresy. Nyní se ale vrhneme více do stavební a plánovací historie budovy hotelu Intercontinental.

Budování hotelu Intercontinental

Na konci roku tisíc devět set šedesát pět navrhla americká společnost Tower možnou spoluúčast na výstavbě mezinárodního hotelu v Praze. Načasování této nabídky přišlo ve velmi vhodnou dobu, jelikož československá vláda sama měla záměr vybudovat mezinárodní hotel. Američané měli zájem vybudovat v československé metropoli hotel první třídy o kapacitě okolo šesti set lůžek, který by byl součástí mezinárodní sítě hotelů International Hotel Corporation, tedy dceřiné společnosti světoznámého Pan Amu (ikonické aerolinky Pan American World Airways), který v té době létal i do Prahy. V této době bylo již postaveno více než čtyřicet hotelů Intercontinental po celém světě. Mimo jiné byly hotely Intercontinental zbudovány také ve východoevropských městech jako ve Varšavě, Bukurešti a Budapešti. Po rozhodnutí pro vzájemnou spolupráci následovalo období mnoha dlouhých jednání mezi Čedokem, společností Tower International, International Hotel Corporation, příslušnými státními orgány a orgány hlavního města Prahy. V momentě, kdy strany došly

⁴⁰ Schránílová, Anna, „Urbanismus a stavební historie místa“ v: *Hotel Intercontinental v Praze: historie - urbanismus - architektura*. Praha: Národní památkový ústav, 2019. ISBN 978-80-7480-129-7, s. 77-78.

konsensu s výstavbou mezinárodního hotelu, byl ředitel Čedoku zmocněn k uzavření smlouvy se zahraničním účastníkem a primátor hlavního města Prahy dostal pověření vybrat staveniště. K podpisu smlouvy o vzájemné spolupráci došlo začátkem roku tisíc devět set šedesát sedm, kdy Čedok a Intercontinental Hotel Corporation podepsaly dohodu o proveditelnosti výstavby hotelu.⁴¹ V této dohodě se jednalo o vytvoření napojení hotelu do mezinárodní hotelové sítě International Hotel Corporation, které měl Čedok, jako provozovatel, platit podíl ze zisku v řádu několika procent.

Co se týče umístění stavby, měl Jiří Voženílek představu již dopředu, velmi se mu zalíbila lokalita předmostí Čechova mostu na Josefově, ve které spatřoval značný potenciál. Bylo mu zřejmé, že bude muset dojít k odstranění zbytku bloku mezi ulicemi Elišky Krásnohorské a Pařížskou ulicí, ve kterém byla část domů zničena při výbuších za Pražského povstání. Nicméně zástupcům Intercontinental Hotel Corporation se toto umístění nezdálo zcela vhodné. Spíše se jim líbily varianty umístění budovy na Smetanově nábřeží nebo v proluce Myslbek Na Příkopě. Ale postavit budovu Na Příkopě nebylo kvůli výstavbě metra možné a Smetanovo nábřeží Jiří Voženílek chtěl proměnit až následně po zastavení prostoru na náměstí Currieových. Zástupci International Hotel Corporation tak s umístěním na náměstí Currieových ve výsledku souhlasili, bonusem pro ně byl také nádherný na Hradčany. Obě strany se tak pustily do koncepčních studií.⁴²

Bylo ujednáno, že hotel bude navržen československým architektonickým ateliérem, avšak ve spolupráci s americkými specialisty. Hlavní architekt Prahy Jiří Voženílek předložil Čedoku dvě verze, a to, že mohou vypsát architektonickou soutěž, nebo se zadá projekt v té době již velmi renovovanému architektu Karlovi Filsakovi, který také pro to samé místo vyhrál architektonickou soutěž tranzitního hotelu Československých Aerolinií, ze kterého sešlo. Čedok se rozhodl dát na doporučení Jiřího Voženílka a projekt byl tak zadán právě Karlu Filsakovi, který v té době vedl ateliér Epsilon, patřící pod Sdružení projektových ateliérů.⁴³ Tým, který byl pro tento projekt vytvořený, se sestával z Karla Bubeníčka a Jaroslava Švece, ve spolupráci s Irmou Dvořáčkovou a nejprve také ve spolupráci s Jiřím

⁴¹ HOUŠKOVÁ, Kateřina, et al. *Hotel Intercontinental v Praze: historie - urbanismus - architektura*. Praha: Národní památkový ústav, 2019. ISBN 978-80-7480-129-7.

⁴² HOUŠKOVÁ, Kateřina, et al. *Hotel Intercontinental v Praze: historie - urbanismus - architektura*. Praha: Národní památkový ústav, 2019. ISBN 978-80-7480-129-7.

⁴³ HOUŠKOVÁ, Kateřina, et al. *Hotel Intercontinental v Praze: historie - urbanismus - architektura*. Praha: Národní památkový ústav, 2019. ISBN 978-80-7480-129-7.

Gebertem. Pro každého z nich byla předurčena specifická role. Filsakův dlouholetý kolega Karel Bubeníček zastával v projektu výstavby funkci jednatele se všemi podniky a orgány, také měl na starosti vedení administrativní stránky projektu. Jednalo se o mimořádně náročnou funkci, jelikož zainteresovaných společností a státních orgánů bylo skoro jedno sto. Jaroslav Švec měl na starosti stavební a prováděcí dokumentaci a celkově technickou stránku věci. Jiří Gebert, se zúčastnil projektu pouze krátce, věnoval se především fasádám budovy. Roku tisíc devět set šedesát osm ho nahradil Václav Hacmac.⁴⁴

Karel Filsak byl ředitelem celého projektu, podílel se tak na všech fázích projektu. Je o něm známo, že od svých spolupracovníků vyžadoval velikou preciznost a značné nasazení. Filsakův ateliér Epsilon se primárně staral o architektonicko-stavební řešení. Architekt také přizval řadu dalších významných architektů, kteří se podíleli na řešení interiérů. Jeden tým byl tvořen jeho dalším dlouholetým spolupracovníkem Janem Šrámkem, který byl vedoucím ateliéru Beta, kam spadali rovněž Jan Bočan, Zdeněk Rothbauer, Zbyněk Hřivnáč a Oldřich Novotný. Druhý tým vytvořili František Cubr, Zdeněk Pokorný a Zdenka Nováková. Co se týče technických projektů, ty dodávala americká Bechtel Corporation. Významně se na stavbě také podílel Rudolf Hofman z Čedoku, který se později stal prvním ředitelem hotelu Intercontinental. Na projektu se také podíleli již zmínění američtí odborníci ze společnosti International Hotels Corporation, kteří dohlíželi na dodržení odpovídajících standard sítě hotelů Intercontinental. Nicméně právě tito odborníci často své názory měnili a docházelo tak k různým změnám. V průběhu jednání došlo k navýšení kapacity z původních třech set pokojů na konečných čtyři sta pokojů, tedy celkem kapacita byla natažena až pro osm set hostů. Zajímavý je fakt, že jednání probíhala na dvou kontinentech, jak v Evropě, tak ve Spojených státech Amerických, v USA konkrétně ve slavné budově *Pan Am Building* v New York City, která byla právě sídlem mateřské společnosti International Hotel Corporation.⁴⁵ To poukazuje na nesmírnou důležitost tohoto projektu na mezinárodní úrovni.

Když Útvar hlavního architekta a Státní ústav památkové péče a ochrany přírody Praze došly konsensu, vydaly směrnice pro stavbu hotelu, díky nim došlo k zachování

⁴⁴ HOUŠKOVÁ, Kateřina, et al. *Hotel Intercontinental v Praze: historie - urbanismus - architektura*. Praha: Národní památkový ústav, 2019. ISBN 978-80-7480-129-7.

⁴⁵ HOUŠKOVÁ, Kateřina, et al. *Hotel Intercontinental v Praze: historie - urbanismus - architektura*. Praha: Národní památkový ústav, 2019. ISBN 978-80-7480-129-7.

architektonicky velmi cenných kubistickým domům Otakara Novotného v protilehlém bloku na ulici Elišky Krásnohorské. Okolní zástavba Starého Města pak předurčila výškovou regulaci, hlavně pak budova právnické fakulty od architekta Kotěry.⁴⁶

Karel Kibic, který měl na starosti památkovou ochranu hlavního města, byl seznámen s velkorysým prostorovým pojetím, a i s ním ve své podstatě souhlasil, nicméně doporučil stavbu jaksi roztržít, aby nepůsobila tak hřmotně, doporučil tak snížení směrem k Vltavě a také směrem k areálu nemocnice Na Františku. Náзор státní památkové péče se vzal v úvahu a pracovalo se s ním závazně, i když byl pouze doporučující, jelikož k vyhlášení ochranné zóny známé jako Pražská památková rezervace došlo až v roce tisíc devět set sedmdesát jedna. Směrnice hlavního architekta tak stanovila maximální výšku na sedm, respektive osm pater a rovněž rozdělení do více hmot. Také určila stavební čáru severního průčelí a orientaci příjezdů a vchodů.

Projekt tak pracoval s prostorem mezi Pařížskou ulicí a Dušní ulicí, včetně stavební úpravy budovy SIA, dnešního hotelu Prezident. Do tohoto prostoru byl architekty navržen tříkřídový objekt s půdorysem takového „kostrbatého“ písmene H zasahující přes jižní část náměstí Curieových až do přibližně třetiny zbouraného bloku budov. Průčelí hotelu orientované na jih bylo esteticky volným navázáním na přilehlé kubistické domy a došlo tak k vytvoření nového náměstí. Původně se také počítalo se zbořením novorenesanční budovy školy v Dušní ulici pro piazzettu mezi hotelem a kostelem svatého Šimona a Judy,⁴⁷ k tomu však nakonec nedošlo.

Co se týče budovy samotné, její křídla jsou vystavěna do různé výšky. Jižní a střední křídlo je sedmipatrové, severní křídlo při nábřeží má pater šest a jeho nižší část směrem k budově SIA je ještě o patro nižší. Kompozici dokresluje betonová nástavba na střeše určena pro vyhlídkovou restauraci a noční klub.⁴⁸ Tím vznikla krásná, nepravidelná, a značně

⁴⁶ HOUŠKOVÁ, Kateřina, et al. *Hotel Intercontinental v Praze: historie - urbanismus - architektura*. Praha: Národní památkový ústav, 2019. ISBN 978-80-7480-129-7.

⁴⁷ HOUŠKOVÁ, Kateřina, et al. *Hotel Intercontinental v Praze: historie - urbanismus - architektura*. Praha: Národní památkový ústav, 2019. ISBN 978-80-7480-129-7.

⁴⁸ HOUŠKOVÁ, Kateřina, et al. *Hotel Intercontinental v Praze: historie - urbanismus - architektura*. Praha: Národní památkový ústav, 2019. ISBN 978-80-7480-129-7.

členitá hmota, která velmi vhodně reflektuje strukturu Starého Města a Josefova, zejména pak nábrežní pás budov.

Ve výsledku se jednalo o mnohem složitější koncepci, než jaká byla původně zamýšlena. Původně se počítalo s principy, které využívala i většina hotelů Intercontinental v zahraničí, kdy se budova obvykle sestávala z horizontální podnože společenských prostor se zázemím a věžové či deskové lůžkové části. Tento princip se rovněž uplatnil u dalších pražských hotelů jako byl hotel Olympik, či Parkhotel. Hmotová koncepce však není jedinou odlišností konceptu Filsakova týmu. Do zasazení budov z historického kontextu zvolili architekti vertikální fragmentizaci fasád i užití různých kontrastujících postupů s materiály a povrchovými strukturami. Na rozdíl od původně zamýšlených hladkých fasád, byl nakonec zvolený arkýřovitý rytmus v brutalistním pojetí. Surový, odkrytý beton, místy s drážkováním, je v přímém kontrastu k hladkému sklu a bronzově eloxovaným hliníkovým rámcům oken.⁴⁹

Nástavba na střeše si hraje s horizontálně loženými prvky kanelovaného betonu rámuující dlouhá pásová okna. Betonové „žiletky“, které jsou velmi typické pro tuto stavbu, pak oddělují abstraktní keramické reliéfy svislých pásů oken. Abstraktní reliéfy pro budovu vytvořil Zbyněk Sekal, který dlouho nebyl uváděn jako spoluautor fasád, jelikož krátce po odvedení své části práce emigroval, a tak nebyl, stejně jako Jiří Gebert, uváděn.⁵⁰

Na fasádě lze nalézt i řadu dalších uměleckých děl od jiných autorů. Architekti Vladimír Štulc a Jan Vrana navrhli rozměrnou dekorativní stěnu, která měla navazovat pocit blízkosti k přírodě. Tuto stěnu nalezne u vstupu do jednoho z bočních sálů budovy. Dalším z dekorativních prvků jsou pak emblémy hotelu, které nalezneme nad hlavním a západním vstupem a byly vytvořeny podle návrhu Jiřího Rathouského.

Budova hotelu Intercontinental je tvořena železobetonovým monolitickým skeletem, který je vnesen kombinací pilířů a stěn, právě nosné pilíře jsou často příznány a v souladu

⁴⁹ HOUŠKOVÁ, Kateřina, et al. *Hotel Intercontinental v Praze: historie - urbanismus - architektura*. Praha: Národní památkový ústav, 2019. ISBN 978-80-7480-129-7.

⁵⁰ HOUŠKOVÁ, Kateřina, et al. *Hotel Intercontinental v Praze: historie - urbanismus - architektura*. Praha: Národní památkový ústav, 2019. ISBN 978-80-7480-129-7.

s brutalistickým přístupem tak mají i estetickou funkci, to jak v exteriérech, tak i v interiérech. Osmé patro je pak z většiny vykonzolováno, dekorativní „žiletky“ na fasádě jsou prefabrikáty ze železobetonu o rozměrech sedmdesát devět na patnáct centimetrů a celkovou délkou se táhnou přes celé podlaží. Kanelury na pohledovém betonu tvořící monolit značné části fasády jsou osazeny kónickými lištami o rozměrech tři a půl na tři a půl centimetru s roztečí deset až dvanáct centimetrů osazené v bednění. Hřbety kanelur ještě byly zdrsněny ošpicováním, tak, aby byl navozen pocit co možná „nejsurovějšího“ betonu ve smyslu „béton brut“.⁵¹

Vertikální pásy na obvodovém plášti jsou tvořeny již zmiňovanými okny s eloxovanými hliníkovými rámy, které jsou ještě doplněny o skleněné panely plnící funkci parapetů. Okna jsou vysklena dvojsklem a tvoří je posuvná křídla. Parapetní panely jsou vyneseny ocelovými profily, které jsou vyplněny termo izolační náplní z pěnového skla opláštovaného eternitovými deskami, vnější krytina se sestává ze smaltovaného tvrzeného skla, vnitřní část je pak tvořena dýhovanými laťovkami, což odpovídá celkovému řešení interiérových prostor hotelu. Lehký obvodový plášť byl vyroben západoevropskou – belgickou - společností Chamebel.

Dokončením budovy hotelu Intercontinental se dokončil pás staveb obepínající pravý vltavský břeh, kde jsou k vidění především monumentální stavby nabízející přehledku různorodých hmot a struktur, zejména za zmínku stojí budovy Národního divadla, Rudolfiny, právnické fakulty Univerzity Karlovy. Tento pás tak byl s Intercontinentalem konečně dobudován. K tomu, aby tento pás nebyl narušen, ale vhodně doplněn, byly stanoveny výškové limity a celý projekt byl přísně kontrolován státními orgány Útvaru hlavního architekta města Prahy a Střediska státní památkové péče, ve spolupráci s týmem obklopující Karla Filsaka.⁵²

⁵¹ HOUŠKOVÁ, Kateřina, et al. *Hotel Intercontinental v Praze: historie - urbanismus - architektura*. Praha: Národní památkový ústav, 2019. ISBN 978-80-7480-129-7. Také HORÁK, Ondřej. *Praha brutálně krásná: mimořádné stavby postavené v Praze v letech 1969-1989 / Ondřej Horák (ed.)*. 2018. ISBN 9788090739505

⁵² HOUŠKOVÁ, Kateřina, et al. *Hotel Intercontinental v Praze: historie - urbanismus - architektura*. Praha: Národní památkový ústav, 2019. ISBN 978-80-7480-129-7.

Brutalistické vzezření místa bylo ještě podpořeno přestavbou budovy SIA na odborový hotel, který je dnes známý pod názvem Hotel Prezident. První část přestavby proběhla v letech tisíc devět set sedmdesát čtyři až osm podle návrhu Karla Filsaka, Václava Hacíka a Karla Filsaka mladšího, který vznikl v šedesátých letech, zahrnovala přístavbu na východní straně. Ve druhé etapě došlo v letech tisíc devět set osmdesát čtyři až devět k přestavbě samotného domu SIA (návrh Karel Filsak, Ludvík Pivoňka, Karel Filsak ml.), v brutalistním stylu navazujícím na předchozí přístavbu. V panoramatickém pohledu přes řeku navazuje na hmotu budovy Intercontinentalu, přestože fasády hotelu President nejsou zdaleka tak propracované.⁵³ Ačkoliv panuje obecná shoda o tom, že budova hotelu President zdaleka nedosahuje kvalit budovy hotelu Intercontinental, jsem osobně přesvědčen, že se budovy vzájemně do značné míry doplňují a byly by budovy postaveny do zástavby jedna bez druhé, troufám si říct, že by to z kvality urbánní kompozice bylo značným mínusem pro obě.

Taktéž velmi výrazným prvkem, avšak z druhé strany budovy, který utváří celkový ráz místa je rohová budova v protilehlé části okolo náměstí Miloše Formana, jejíž expresivní tvar ještě zveličují horizontály a vertikály priznané nosné konstrukce, Právě tato budova Mezinárodního svazu studentstva navržená Stanislavem Hubičkou a postavena v obdobném čase jako hotel Intercontinental se tak výrazně podílí na estetice ukončení Pařížské ulice a rovněž stylově souzní s budovou Intercontinentalu.

Vytvořením piazzetty nad podzemními garážemi hotelu se otevřel pohled na kubistické učitelské domy a vzniklo tak náměstíčko ohraničené řadou architektonicky velmi výrazných staveb. Na druhé straně hotelu odděluje zahrada od ruchu přilehlé silnice a celkově tak prospívá dojmu ze stavby. Také se obecně ozývala a stále ozývá řada hlasů o tom, že napojení stavby směrem k historické zástavbě od Dušní ulice do středu Starého Města, tj. směrem ke Staroměstskému náměstí není zcela zdařilé, ba co víc je velmi neestetické, jak by řada škarohlídů mohla říct, je až brutální. Zde je problematická především značně rozdílná výška budov původní zástavby vůči budově hotelu Intercontinental. Také se

⁵³ HOUŠKOVÁ, Kateřina, et al. *Hotel Intercontinental v Praze: historie - urbanismus - architektura*. Praha: Národní památkový ústav, 2019. ISBN 978-80-7480-129-7. Rovněž HORÁK, Ondřej. Praha brutálně krásná: mimořádné stavby postavené v Praze v letech 1969-1989 / Ondřej Horák (ed.). 2018. ISBN 9788090739505

často namítá, že monolit brutalistické plochy surového betonu, se schodišti, zábradlími a dalšími stejně provedenými detaily taktěž z betonu, je příliš kontrastní k historickému vzezření okolí, působí velmi nevlídným a chladným dojmem a celkově se prostě do zástavby nehodí. Zároveň je rozporována značná nepřehlednost uliční sítě zejména ve východní části objektu. Nicméně i přes tyto zmíněné nedostatky se odborná veřejnost obvykle shoduje na kladném urbanistickém přínosu budovy hotelu jako vhodně začleněné hmoty do panoramatu zástavby pravého břehu Vltavy v historickém centru Prahy.⁵⁴

Budova hotelu byla od samého počátku chválena za svůj design, přes určitou odlišnost od svého okolí. V přímém kontrastu k brutalistické stavbě najdeme v nejbližším okolí celou řadu budov vyvedených ve slohu gotiky, baroka, řadu budov postavených ve stylu „*Art Nouveau*“ – v podstatě celou Pařížskou ulici, a také několik budov avantgardních, zejména pak již několikrát zmíněné kubistické domy v bloku u Elišky Krásnohorské. Budova však přesto oplývá mimořádnou urbanistickou kvalitou, kdy je velmi umně začleněna díky vyvedené hře s atypicky strukturovanou hmotou, a celkově velmi kultivovaným architektonickým provedením, které prostřední vhodně doplňuje, nikoliv narušuje.⁵⁵

Řada odborníků již v době těsně po výstavbě si ostatně těchto kvalit všimla. Například Milena Lamarová vyzdvihovala mezinárodní úroveň hotelu a celkovou kvalitu estetičnosti budovy, která se značně odlišovala od srovnatelných staveb pro cestovní ruch všude na světě a dala tak Praze jedno z neoriginálnějších architektonických počinů své doby. Dalším příkladem může být bývalý ředitel Pražského střediska státní památkové péče a ochrany přírody Zdislav Buřival, který budovu hotelu Intercontinental nazval jedním z nejlepších moderních počinů v historickém jádru Prahy vůbec.⁵⁶

⁵⁴ HOUŠKOVÁ, Kateřina, et al. *Hotel Intercontinental v Praze: historie - urbanismus - architektura*. Praha: Národní památkový ústav, 2019. ISBN 978-80-7480-129-7.

⁵⁵ HOUŠKOVÁ, Kateřina, et al. *Hotel Intercontinental v Praze: historie - urbanismus - architektura*. Praha: Národní památkový ústav, 2019. ISBN 978-80-7480-129-7.

⁵⁶ HOUŠKOVÁ, Kateřina, et al. *Hotel Intercontinental v Praze: historie - urbanismus - architektura*. Praha: Národní památkový ústav, 2019. ISBN 978-80-7480-129-7.

Architektura hotelu Intercontinentalu je často dávana za příklad toho, jakým způsobem se kvalitní brutalistická architektura dokáže začlenit do kontextu starší zástavby a navázat tak na ní bez ničení urbánní atmosféry v městském prostředí. Týmu Karla Filsaka se tak podařilo vytvořit svěbytnou českou architekturu, která není pouhou citací ze zahraničí. Hotel Intercontinental je velmi důmyslnou stavbou, mnohem důmyslnější než všechny předešlé návrhy z architektonických soutěží. Srovnatelných příkladů s Intercontinentalem lze nalézt pouze naprosté minimum. Něco lze nalézt přímo ve Filsakově tvorbě, něco také v tvorbě manželů Machoninových. Právě z tohoto důvodu se další část věnuje komplexu budov hotelu Thermal.

Budova festivalového kina a hotelu Thermal

Komplex budov hotelu a lázeňského sanatoria Thermal byl plánován již několik let před výstavbou, myšlenka na mezinárodní hotel v lázeňském centru Karlových Varů je ještě mnohem starší, oficiální plánování pak probíhalo od roku tisíc devět set šedesát čtyři a komplex byl vystavěn v letech tisíc devět set šedesát osm až sedmdesát sedm podle projektu českých architektů, manželů Věry a Vladimíra Machoninových. Výstavbě hotelu předcházela demolice značné části okolní městské zástavby včetně celé Chebské ulice s původní zástavbou datující se do devatenáctého století, s Mattoniho vilou, školou Komenského a řadou dalších, historicky cenných budov. Hotel Thermal zahájil provoz lázeňskou sezónou v roce tisíc devět set sedmdesát sedm. V následujících odstavcích je představena detailněji podoba jednotlivých budov komplexu, tak jak byly vystaveny, respektive, jak byly zamýšleny a také urbánní vývoj této lokality.⁵⁷

Stavební program předurčil veliký objem celého komplexu, který je postaven v klasické modernistické kompozici – tedy horizontální podnož v kombinaci s vertikálou v podobě šestnácti patrové ubytovací věže. Celý komplex se skládá z léčebné a hotelové části nacházející se ve vertikální věži, zázemí filmového festivalu, obchodní pasáž a propojující rampy v podnoží a budova sanatoria na stráni nad hlavní budovou komplexu. nacházející se v podnoží hlavní budovy. Stavba budov komplexu započala slavnostním položením základního kamene dne pátého června tisíc devět set šedesát osm. Během budování základů stavby pronikala do vyhloubených jam podzemní voda, která komplikovala postup prací. Původní plán počítal s dokončením na rok tisíc devět set sedmdesát dva, kvůli finančním komplikacím byly stavební práce hotovy až o čtyři roky později.⁵⁸

Budovy hotelu Thermal se nacházejí v centru lázeňského města Karlovy Vary mezi říčkou Teplou a okolními svahy údolí obklopující centrum Karlových Varů. Hlavní budova hotelu je tvořena ze tří částí: podnože, festivalových sálů a věže s ubytovací kapacitou, zdůrazňující pomyslnou hranici mezi městským centrem a lázeňskou zónou. V hotelové věži se nachází dvě stě sedmdesát tři pokojů pro celkem sedm set hostů, včetně přistýlek.

⁵⁷ VRABELOVÁ, Renata, ed., 2020. *Architektura 60. a 70. let v České republice I+II*. Praha: Národní památkový ústav. ISBN 9788087967249, s. 260-261.

⁵⁸ VRABELOVÁ, Renata, ed., 2020. *Architektura 60. a 70. let v České republice I+II*. Praha: Národní památkový ústav. ISBN 9788087967249, s. 260-261, také VORLÍK, Petr, et al., *Hotelový, festivalový a bazénový soubor Thermal v Karlových Varech (stavebně-historický průzkum)*, Praha 2014, s. 13–24.

Podnož Thermalu je rozčleněná na čtyři podlaží, jedno podzemní a tři nadzemní, suterén, přízemí nacházející se v úrovni terénu, poté mezipatro a první patro. Právě v části podnoží v přízemí a mezipatře, tedy přilehlého okolí hlavní budovy směrem k řece, se nachází značně různorodá propojení jednotlivých úrovní pomocí ramp, obchodních prostor, a přístupových hal do ubytovací věže a festivalových prostorů, toto má sloužit jako prostředek mezi okolní městskou zástavbou, která je značně odlišná od budov Thermalu a značně monumentální a strohou formou hotelu.⁵⁹

Jak je již zmíněno, komplex hotelu Thermal v sobě spojuje ubytovací zařízení v té době nejvyšší kategorie A* de Luxe s reprezentativními prostory pro společenské a kulturní události, sanatoriem a dalším zázemím., tyto různé funkce jsou rozděleny do různých částí komplexu. Ubytovací a festivalové prostory jsou spojeny mezipatrem, které je provedeno jako otevřený prostor, jímž pronikají hmoty prostorů filmového festivalu, vstupní foyer, vstupu k předváděcím místnostem, nástupního hotelového patra a také hlavního sálu.⁶⁰

Pod budovou Thermalu se nachází rozsáhlé podzemní parkoviště, vjezd do něj se nachází za plošinou navazující na pasáž s obchůdky a službami, která prochází nitrem podnože. Na východní straně je umístěno externí skulpturálně pojaté točité schodiště vedoucí do přilehlého parku. Podél řeky se rozkládá promenáda pro pěší, od té směrem k řece Teplé klesá kaskáda jezírkových bazénů. V duchu skládání horizontálních ploch k úrovním terénu je laděný celý komplex, včetně budovy sanatoria s bazénem na skále nad hlavní budovou. Vodorovné plochy jsou drženy pohromadě diagonálami ramp a výtahu, kopírujícími spád svahu. Tyto kontrasty oblých a pravoúhlých tvarů prolínajících se celým komplexem hotelu najdeme dále také třeba v základním hmotovém rozložení podnoží a zejména pak v interiérech, kterým se, avšak, tato práce nevěnuje.

Severně od ubytovací věže je na skále umístěna budova sanatoria s bazénem, kde se nacházela kavárna s výhledem, restaurace a zázemí pro návštěvníky bazénu. Vstup do bazénu byl vyřešen krytým vplouvacím kanálem s ponornou stěnou. Termální koupaliště původně mělo sloužit dopoledne k rehabilitačnímu plavání pacientů a odpoledne a večer

⁵⁹ VORLÍK, Petr, et al., *Hotelový, festivalový a bazénový soubor Thermal v Karlových Varech (stavebně-historický průzkum)*, Praha 2014, s. 13–24.

⁶⁰ VORLÍK, Petr. *Český mrakodrap. „Hotelový, festivalový a bazénový soubor“* V Praze: Paseka, 2015.

bylo přístupné veřejnosti. Hlavní dominantou budovy sanatoria je pak plavecký bazén dlouhý padesát metrů a šestnáct metrů široký. Bazén je vyhříváný a otevřený pod širým nebem, zajímavostí také bylo to, že bazén byl napájený z jedné třetiny termální vodou z karlovarského termálního pramene Vřídlo.⁶¹

Budovy festivalového kina a hotelu Thermal se nacházejí v blízké vzdálenosti historického centra – tedy lázeňského centra - Karlových Varů mezi třídou I.P. Pavlova říčkou Teplou a novějším centrem, kde se odehrávají zejména obchodní a administrativní aktivity. Jedná se o místo, kde se nacházela zástavba již od samotného počátku města⁶², tedy historie místa sahá až do doby Karla IV. Vzhledem ke své strategické pozici to bylo místo, které tak v průběhu staletí představovalo médium mezi lázněmi samotnými a jejich okolím.

Na významu získalo toto místa zejména v průběhu devatenáctého století, kdy, v souvislosti s pokroky spojené s Velkou průmyslovou revolucí, došlo k vybudování novějšího centra města při řece Ohři. K tomu také značně přispěl rozvoj turismu a lázeňství. Spojení těchto dvou center Karlových Varů tak bylo v podstatě nevyhnutelné. Během této doby vznikla v místě Eger Strasse, tedy Chebská ulice, s jasně danou atmosférou, kde nechyběly prosperující obchodní plochy, lázeňská sanatoria a celkově se zde zdárně prodloužilo lázeňské centrum a zdařilo se také napojení na novou část města u řeky Ohře. Linie domů podél Teplé se zpevnila a vznikly zde rovněž obchodní prostory, které byly vysoce ceněné pro své příhodné místo mezi novým a starším centrem. Následně přibyli i drobní živnostníci, kteří zde měli výrobní prostory. Vyrostlo zde také několik sanatorií, jako například lázeňský dům Lincoln, Englischer Gruss, Egeria či Odessa.⁶³

Přibližně od přelomu devatenáctého a dvacátého století až do počátku druhé světové války pokračoval dynamický rozvoj v okolí místa komplexu dnešního hotelu Thermal. O

⁶¹ Lázeňský dům a kulturně společenské centrum THERMAL. Pozemní stavby n.p. Karlovy Vary 1976, 7.

⁶² Muzeum Karlovy Vary, Thermal složka Vladislava Jáchymovského, listiny popisující dějiny Thermalu.

⁶³ Muzeum Karlovy Vary, Thermal složka Vladislava Jáchymovského, listiny popisující dějiny Thermalu.

místo byl značný zájem jak z řad investorů, tak obyvatel. Nicméně zde nelze hovořit o nějaké přelomové, kvalitní architektuře, ale spíše o velmi nezajímavé, čistě praktické zástavbě odpovídající dobovým tendencím s ozdobnými prvky ve stylu neorenesance a neobaroka, secese a výjimečně rané moderny. Na druhou stranu, se v této době poprvé objevuje myšlenka na výstavbu velkého hotelu právě v této lokalitě, kde dnes stojí Thermal. S touto myšlenkou či záměrem přišel prvně okolo roku tisíc devět set proslavený karlovarský architekt Heinrich J. Viethe, jež měl namyšlenou velkolepou budovu v modernistickém pojetí, která byla objemově srovnatelná s karlovarskou chloubou v podobě Grandhotelu Pupp.⁶⁴ Tento záměr však nebyl realizován.

Většina zástavby se skládala ze dvou případně třípatrových budov se sedlovou střechou. Obvykle také měl každý z domů ve svém přízemí obchodní prostory. Postupně docházelo k zhušťování zástavby, to plynulo právě z obliby lokality a vyžádalo si také určité zásahy do okolí v podobě přestaveb domů či menších zásahů do přírodní krajiny okolí. Také se zde nacházela stáčírna minerálních vod, která však byla zbořena ještě před první světovou válkou, hasičská zbrojnice nebo také lékárna na Bezručově náměstí a jedno z prvních parkovišť na celém území Karlových Varů. To bylo zbořeno spolu se stáčírnou již ve dvacátých a třicátých letech dvacátého století. Také se v této době objevily další plány na stavbu megalomanského, reprezentativního hotelu v této lokalitě. Jeden z plánů operoval s myšlenkou v místě po demolici budovy zasilatelství minerálních vod vybudovat rozsáhlý hotelový komplex, opět po vzoru Grandhotelu Pupp. Tato plánovaná stavba, avšak vybudována nikdy nebyla a místo bývalého zasilatelství bylo vyčleněno pro zlepšení přírodní krajiny ve smyslu vybudování nového parku a zpřístupnění celého okolí. Další snaha o využití potenciálu této čtvrti a jejího zhodnocení díky vybudování mezinárodního hotelu došlo roku tisíc devět set dvacet osm, kdy se na projektu podíleli přední představitelé české meziválečné avantgardy Karel Honzík a Josef Havlíček.⁶⁵ Opět nikdy nedošlo k realizaci.

⁶⁴ VORLÍK, Petr, et al., *Hotelový, festivalový a bazénový soubor Thermal v Karlových Varech (stavebně-historický průzkum)*, Praha 2014.

⁶⁵ VORLÍK, Petr, et al., *Hotelový, festivalový a bazénový soubor Thermal v Karlových Varech (stavebně-historický průzkum)*, Praha 2014, s. 3-4.

Jistě zajímavé je to, že v průběhu druhé světové války mezi lety tisíc devět set čtyřicet tři až čtyřicet pět byl na místě pod dnešní budovou sanatoria, patřící do komplexu Thermal, postaven protiletický kryt, který existuje až do dnešního dne. Tento kryt je relativně rozsáhlý, byl zamýšlen pro zhruba dva tisíce osm set lidí, nicméně v důsledku konce války nedošlo k jeho dokončení. V průběhu sedmdesátých let byl protiletický kryt upraven a využíván pro potřeby socialistického režimu. Například zde zasedal okresní krizový štáb a taktéž zde probíhaly přípravy pro případ, že by došlo k vyhocení Studené války či příchodu třetí světové války.⁶⁶

K značné změně *genia loci* místa došlo s koncem druhé světové války, kdy tato čtvrť nově nabyla velmi poklidnou, rodinou atmosféru a jaksi nekorespondovala s noblesou okolního lázeňského centra. Vlastně místo ztratilo atmosféru „velkoměstské“ čtvrti⁶⁷ a došlo k vzniku skutečně rodinné čtvrti s dobrou občanskou vybaveností, akorát uprostřed centra lázeňského města. Nicméně karlovarští regionální hodnostáři zamýšleli s místem naložit jinak, opět se navrátili k myšlence výstavby reprezentativního hotelu mezinárodní úrovně v Karlových Varech. S plánem na výstavbu hotelu se začalo více nakládat v polovině padesátých let, kdy byl včleněn na „seznam úkolů“ druhé pětiletky mezi lety tisíc devět set padesát pět až šedesát. Podle tohoto plánu měla výstavba započít již v padesátém osmém roce, nicméně k tomu nedošlo. V úvahách kromě lokality v okolí dnešního komplexu hotelu Thermal, v té době areál Mattoniho vily a okolí na Chebské ulici, figurovaly ještě další dvě místa. Zvažovány byly lokality okolo Smetanových sadů a Dvořákových sadů.⁶⁸ S počátkem šedesátých let bylo vydáno rozhodnutí stavět na parcelách právě v okolí Chebské ulice. S tím bylo spojeno kromě samotné výstavby také předcházející demolice přibližně třiceti domů, náhrada bytového fondu a dislokace řady služeb a obchodů.⁶⁹ Následně došlo ke konečnému budování hotelu Thermal. Jeho propojení s kontextem místa je často problematizováno. V následující části komparace obou hotelů se pokusím načrtnout, o co se jedná.

⁶⁶ VORLÍK, Petr, et al., *Hotelový, festivalový a bazénový soubor Thermal v Karlových Varech (stavebně-historický průzkum)*, Praha 2014, s. 3-4.

⁶⁷ VORLÍK, Petr, et al., *Hotelový, festivalový a bazénový soubor Thermal v Karlových Varech (stavebně-historický průzkum)*, Praha 2014, s. 5-6.

⁶⁸ VORLÍK, Petr, et al., *Hotelový, festivalový a bazénový soubor Thermal v Karlových Varech (stavebně-historický průzkum)*, Praha 2014, s. 8-9.

⁶⁹ VORLÍK, Petr, et al., *Hotelový, festivalový a bazénový soubor Thermal v Karlových Varech (stavebně-historický průzkum)*, Praha 2014, s. 8-9.

Komparace:

Domnívám se, že je nyní zde vhodné v následujících několika odstavcích nastínit jakési porovnání těchto dvou znamenitých staveb. Obě stavby představují vrcholnou podobu brutalistické architektury na území České republiky, taktéž jsou obě budovami určené pro cestovní ruch, ba co víc, byly budovány jako „mezinárodní“ hotely. Takových podobností je tak celá řada. Cílem této komparace je přiblížit paralely, které jsem během studia literatury věnující se těmto dvou stavbám a s tím spojeným a mým osobním způsobem je vyhodnotit, jelikož se domnívám, že takové to srovnání nikdy nelze zcela objektivizovat. Ostatně veškeré studie architektury z historického i urbánního hlediska, pomíneme-li otázku praktičnosti a technických hledisek, do vysoké míry závisí právě na prostém „líbí, či nelíbí“ a teprve na to jsou navázané otázky vkusu a toho, zda se něco do daného prostoru hodí či ne, jak budova reflektuje své okolí a jakým způsobem je přijímána širokou veřejností. Chtěli bychom definovat vkus, dojdeme k tomu, že se na definici jen tak neshodneme. Nicméně osobně se přikláním k tomu, že za vkusné lze považovat něco, co bylo stvořeno rukou umělce, zde architekta, který je znalý světových trendů a disponuje akademickým vzděláním. Tento počín je následně vyhodnocen erudovanými odborníky jako dílo, navíc dílo kvalitní.

Začneme první paralelou a tedy tou, že obě stavby byly vybudovány nikoliv na zelené louce, ale musela jim ustoupit historická zástavba. Obě tyto stavby jsou razantním vstupem moderní architektury do prostoru historického jádra a s tím spojenými demoličními pracemi. V případě Intercontinentalu se jednalo o místo, které mělo značně ponurou minulost, zároveň byla jaksi urbánně ne zcela vyřešené, a právě díky nové brutalistní budově došlo k esteticky přívětivému dokončení řady budov na pravém břehu řeky Vltavy. S postupem času navíc znamenal obrovský ekonomický přínos pro široké okolí, které je dnes bez pardonu nejprestižnější čtvrtí celého hlavního města, taktéž v sousedních zemích není příliš lukrativnějších adres zejména pro komerční investory. Thermal naopak prosperitu svému místu navrátil, nicméně nelze říct, že zástavba, která areálu hotelu byla nutně neprosperující. Byla to klidná, rodinná zástavba, která co do kvality architektury ničím neohromovala.

Již urbanismus šedesátých let řešil zařazení urbánního celku panelových domů a dalších velkých budov na exponovaných místech v městské zástavbě. Nejinak tomu bylo i u těchto dvou staveb. Zatímco v případě budovy hotelu Intercontinental můžeme hovořit o

jednoznačně povedeném začlenění a esteticky lahodivém navázání na kontext okolních staveb – minimálně při pohledu na zástavbu od břehu Vltavy, komplex budov hotelu Thermal leckdy vyvolává při nejmenším smíšené názory. Níže jeden z nich citovaný, pro ilustraci jeho problému:

"...sama o sobě architektonicky kvalitním dílem, ale je problém s kontextem; zalehl údolí s říčkou Teplou jako velká žába na prameni..."⁷⁰

Čím však může být způsoben takový rozdíl vnímání? Jelikož vzali bychom budovy samotné, u obou se jedná o velmi kvalitní architekturu v brutalistním stylu, která jednoznačně odráží znalost světových trendů v architektuře tehdejší doby u autorů stojících za návrh, rovněž provedení bylo na vysoké úrovni. Nicméně nejspíše vše tkví v jakémsi citu pro situaci, respektive situovanost, který je značně subjektivní. Tvrdili bychom sebevíc, že šestnáctipatrová betonová věž uprostřed lázeňského městečka s převážně čtyř až pěti patrovou zástavbou činžovních domů vyvedených ve směsici historizujících slohů je v plném souladu se svým okolím, nemyslím si, že by to bylo zcela obhájitelné. Naopak to o budově Intercontinentalu říct jednoznačně lze. Ostatně tým stojící za budovou hotelu Intercontinental vědomě pracoval s historickým kontextem, jak okolí, tak Prahy samotné. Ostatně jak se k tomu vyjádřil samotný Karel Filsak:

„...Praha je přece nekonečně bohatá na skvosty uměleckých a architektonických památek, paláce staré Prahy mají osobitou atmosféru. Na to všechno jsme chtěli naším hotelem navázat a dát mu i onu nedefinovatelnou pohodu s fluidem šťastného domova, atmosféru, kterou právě nejcivilizovanější svět v důsledku technického odlidšťování postrádá...“⁷¹

Právě to, jak urbanistického řešení tým Karla Filsaka velmi nenásilným a elegantním způsobem začlenil do značně komplikovaného prostředí Josefova je přinejmenším obdivuhodné a zcela hodné pozitivních ohlasů, kterých stavba již v době svého vzniku celou řadu. Z tohoto pohledu stavba obstála i při pozdějších hodnoceních. Budova hotelu Intercontinental tak není příkladem mnou nepřilíši oblíbeného solitérního urbanismu, se kterým se můžeme setkat v řadě městských zástaveb z doby šedesátých a sedmdesátých let.

⁷⁰ ULRYCH, Petr, et al., *Šedesátá léta v architektuře očima pamětníků*. Praha 2006.

⁷¹ Citace z článku Tajemné pověsti a moderní hotel. *Svět práce*, 26.3.1975

Přesto nechci říct, že by komplex budov hotelu Thermal byl zcela mimo kontext svého okolí. Zprv je místo díky říčce Teplé jaksi oddělené a spojení není tak násilné. Díky okolní zeleni a oddělení od zástavby plochým prostranstvím dochází k uvolnění napětí a kontrast není tak „do očí bijící“.

Za druhé, zejména při pohledu z hlavní budovy Thermalu směrem do stráně k budově sanatoria se jedná o oku velmi lahodící pohled. Práce s vrstvami hmot budovy sanatoria je velmi šetrná a jako by se celá budova stala součástí skály. Celek tak působí velmi harmonickým dojmem a je respektující k danému terénu.

Za třetí, je pak otázkou vkusu každého, aby posoudil, do jaké míry je skutečně hodnotná, co se architektury týče, okolní zástavba činžovních domů s přehlídkou pseudo-historizujících čelních fasád vůči precizně provedenému komplexu Thermal v architektonický čistém brutalismu. Přestože okolní zástavba je jistě líbivá pro masu, a nepochybně má svou historickou hodnotu ve své zachovalosti jako celek, představující historii místa, je okolní zástavba velmi líbivá spíše v konvenčním slova smyslu, a nejedná se v naprosté většině případů o nikterak hodnotnou architekturu, můžeme-li zde vůbec o architekturu jako takové hovořit. Osobně se spíše domnívám, že se jedná o účelné stavby postavené v oku lahodivém, nicméně ne zrovna vkusném pojetí, kdy se spíše projevila jakási lidová tvořivost, respektive estetické cítění investora, než dílo umělce - architekta. Oproti tomu komplex Thermalu představuje precizně provedenou práci našeho předního architekta, který je však jediným takovým počinem v širokém okolí.

Zde bych rád upozornil na značný rozdíl mezi Thermalem a Intercontinentalem plynoucím právě z jejich umístění, v okolní zástavbě hotelu Intercontinental, jak je popsáno výše i v předešlých kapitolách, se nachází celá řada svěbytných architektonických počínů, které jsou také v značné většině počiny velmi kvalitními. Celé místo tak nabízí značně rozdílný potenciál pro navázání kontextu na okolní zástavbu. Z tohoto důvodu jsem přesvědčený, že hotel Intercontinental, respektive Karel Filsak s jeho skupinou, měli mnohem snazší, či spíše splnitelnější, úkol při řešení kontextuálnosti budovy k okolní zástavbě při zachování kvality svěbytnosti navrhované budovy. Zatímco manželé Machoninovi pracovali s místem, kde urbánní situace předurčila jakémukoliv pokusu o moderní architekturu velmi těžké prostředí. V rámci tohoto prostředí se přesto domnívám, že se to do maximální možné míry zdařilo díky respektu k přírodní krajině a dostatečnému vzdálenostnímu odstupu od okolní zástavby, jak je zmíněno výše. Thermal bych tak hodnotil jako v maximální míře respektující své okolí tím, že manželé Machoninovi prostory staré zástavby od prostor komplexu oddělili. Zároveň úloha Thermalu byla složitější, než tomu je u Intercontinentalu,

který je „pouhým“ městským hotelem určený především majetným turistům a obchodním cestujícím, také tím, že musel splnit požadavky pro špičkový lázeňský provoz, ubytovací zařízení a zároveň reprezentativní prostory pro pořádání Karlovarského Filmového Festivalu.

Nicméně se vraťme zpět k budovám samotným, respektive jejich účelu. Fakt, že v krátkém časovém úseku byla jak v Praze, tak v Karlových Varech naplánována výstavba hotelů na mezinárodní úrovni považuji za fascinující. Jejich pojetí se však značně lišilo. Podobnost se začíná rozcházet u faktu, že od prvopočátku stavby budovy hotelu Intercontinental figuroval americký investor International Hotels Corporation, zatímco v případě komplexu hotelu Thermal se jednalo o převážně český počín. Takto to zůstalo až do současnosti, kdy v případě hotelu Thermal je jediným akcionář společnosti Český stát, s budovou hotelu Intercontinental od samého počátku figuruje také zahraniční, pro socialistickou dobu velmi zajímavě, západní element v provozování hotelu. Přesto se změnil fakt, že hotel Thermal v dnešní době zdaleka nedosahuje kvalit mezinárodní úrovně, jako tomu bylo v době jeho největší slávy, zatímco Intercontinental si díky mezinárodnímu vedení zachoval standard kvality až do předání současnému provozovateli, společnosti Fairmont Hotels, který momentálně budovu podrobuje pečlivé a doufejme, že i citlivé rekonstrukci, která ji navrátí původní podobu s přizpůsobením se současným technickým a hygienickým potřebám. To mě přivádí k poslední, byť nevýznamné paralele, že obě stavby nyní procházejí celkovými rekonstrukcemi. Rekonstrukce Thermalu je v posledních letech hojně diskutována a bohužel se zdá, že bude mnohem méně citlivá k původní podobě stavby.

Závěr:

Tato bakalářská práce měla za cíl přiblížit brutalismus jako architektonický styl, jakým způsobem byl uchopen v Československu na příkladech budov ubytovacích zařízení. V první části práce jsem se věnoval především představení brutalismu jako takovému, stručnému vysvětlení, z jakých principů vycházel a o co usiloval. Následně jsem se věnoval brutalismu v Československu a jeho významným představitelům. Pro práci jsem vybral pouze několik nejvýznačnějších architektů, které osobně považují za stěžejní představitele. Následně jsem se snažil přiblížit stav architektury ubytovacích zařízení na našem území před počátkem budování hotelů Thermal a Intercontinental na našem území. Ten nebyl ideální, a právě výstavbou těchto hotelů se významně posunul k lepšímu.

Následně jsem se v práci věnoval zvoleným příkladům konkrétních budov, tedy budově hotelu Intercontinental a komplexu budov hotelu Thermal, to jak z historického, tak urbánního hlediska. V této části jsem se snažil přiblížit urbánní vývoj lokalit, kde budovy byly vystavěny a stručně popsat budovy samotné. V případě Intercontinentalu se jednalo o navázání na kontext okolní zástavby jednoznačně zdařilé a rovněž budova samotná je příkladem velmi kvalitní, svébytné české architektury, která nemá v našem prostředí mnoho konkurentů. Následně jsem se věnoval komplexu budov hotelu Thermal, kdy jsem rovněž nastínil historický vývoj lokality a stručně popsal komplex. Urbánní kontext Thermalu jsem rozebíral až v komparační části, kdy jsem došel k závěru, že, přes určitou rozporuplnost, je Thermal rovněž důstojnou stavbou s řadou kvalit i co se týče začlenění do kontextu urbánní situace místa. Zároveň jsem se snažil osvětlit svůj pohled na rozdílnost vycházející z různého okolí, a dojít tak k vyřčení svého názoru, že se v obou případech jedná o velmi kvalitní architekturu, která dostává kvalitám i v otázce urbánního začlenění.

V práci jsem se nevěnoval řadě aspektů, jako například vývoj staveb po jejich dokončení, detaily architektonických soutěží před výstavbou či úžasné interiéry obou budov, které by zajisté byly velmi zajímavé, nicméně jejich rozpracování by si žádalo mnohem větší rozsah práce.

BIBLIOGRAFIE:

Autor neznámý, Tajemné pověsti a moderní hotel. V: *Svět práce*, 26.3.1975

BORGES, João Cunha, MENDES, Teresa Marat, *Walking on streets-in-the-sky: structures for democratic cities*, v: *Journal of Aesthetics & Culture*, 2019, 11:1.

HANZLOVA, et al., *Prague, 20th Century Architecture*, Springer, 1999, s. 8.

HOUŠKOVÁ, Kateřina, et al. *Hotel Intercontinental v Praze: historie - urbanismus - architektura*. Praha: Národní památkový ústav, 2019. ISBN 978-80-7480-129-7.

HORÁK, Ondřej. *Praha brutálně krásná: mimořádné stavby postavené v Praze v letech 1969-1989* 2018. ISBN 9788090739505
ISBN 9788001065679.

ŠEVČÍK, Oldřich, BENEŠ, Ondřej. *Architektura 60. let: "zlatá šedesátá léta" v České architektuře 20. století.*, 1. Vydání, Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-1372-4.

UFFELEN, Chris van, *Brutalismus včera a dnes: masivní, expresivní, skulpturální*. Praha: Grada Publishing. 2019. ISBN 978-80-247-3096-7.

SMITHSON, Alison and Peter, *GreyScape.com* [online]. [cit. 2021-6-30]. Dostupné z: <https://www.greyscape.com/architects/alison-and-peter-smithson/>

VORLÍK, Petr. *Český mrakodrap. „Hotelový, festivalový a bazénový soubor“* V Praze: Paseka, 2015.

VORLÍK, Petr, et al., *Hotelový, festivalový a bazénový soubor Thermal v Karlových Varech (stavebně-historický průzkum)*, Praha 2014.

VRABELOVÁ, Renata, ed., *Architektura 60. a 70. let v České republice I+II*. Praha: Národní památkový ústav, 2020. ISBN 9788087967249.

VRÁNKOVÁ, Karolína, TEARING DOWN 60'S ARCHITECTURE. *Respekt* [online]. online: Respekt.cz, 2019. [cit. 2021-7-4]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/respekt-in-english/tearing-down-60s-architecture>